

OPENDOEK

MAGAZINE

---

voor mensen met passie voor theater

VEERKRACHTIGE VERHALEN

Waarom jonge
verplegers theaterles
krijgen

Geen toneel dit jaar?
School maakt
marathonhoorspel

Na het trauma:
een praatstuk tegen
zwijgcultuur

INHOUD

- 3 Edito
  - 8 Het Pleidooi
  - 19 De Souffleurs
  - 28 Column
  - 29 Repertoire
  - 31 Cast & crew
-
- 4 **“Cursisten presteren het beste als ze zich veilig voelen”**
Jan De Braekeleer en Eva De Mulder (WISPER) over kunsteducatie
  - 9 **Kan theater een trauma bespreekbaar maken?**
De berg van Judith van Gelder
  - 12 **Student-verplegers trainen inlevingsvermogen met theater**
De berg van VIVES Roeselare
  - 15 **Schooltoneel wordt marathonhoorspel**
De berg van Het Schoolgeluid
  - 16 **Splitscreen**
Gaza: 3 haiku's
  - 18 **Hoe een volks spel bijna een tragedie werd**
De berg van Damien Vantomme
  - 20 **Kunstenaars uit de coulissen**
De grafisch vormgever: “Een affiche is de eerste kennismaking met een stuk”
  - 22 **Tien op tien voor veerkracht**
De berg van Koeke 10
  - 23 **Ghetto, waar het onmogelijke mogelijk werd**
De berg van Weredi Lot
  - 24 **Een uitdagend sprookje**
De berg van Sabinne Verstraete
  - 25 **Kwantiteitstheater**
Is het theatergras groener aan de Waalse overkant?
  - 26 **Wist je dat?**
over deus ex machina en andere onverwachte wendingen

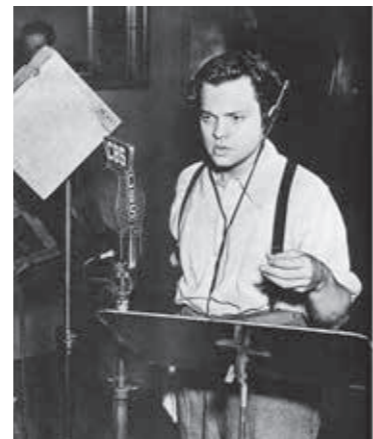
4

15

22

26

EDITO

Een berg van betekenis

Niets heeft betekenis, beweert de kleine Anton op een dag. Zijn klasgenoten schrikken van zijn uitspraak. Ze willen de zuurpruim het tegendeel bewijzen. Elk daagt een ander uit om zijn dierbaarste voorwerp (een dagboek, een huisdier, een vinger) te doneren. Met de stapel bouwen ze een berg voor Anton, een berg van betekenis, die groter wordt en steeds luguberder.

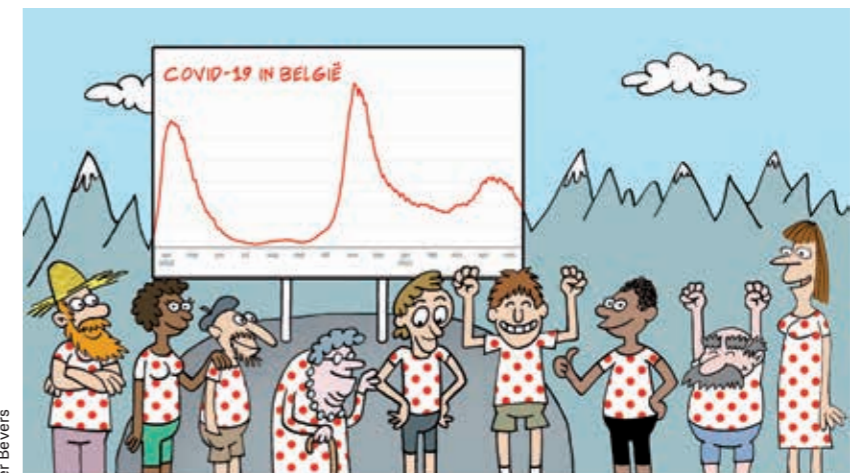
Dit verontrustende beeld komt uit de jeugdroman 'Niets' van Janne Teller, die zowel De Nwe Tijd (2017) als Tristero (2018) naar het theater hebben vertaald. Maar de berg van betekenis kan, in een bescheidener vorm, ook een broodnodig gebaar zijn wanneer alle perspectief verloren lijkt.

Dat is wat onze redactie wil beogen met dit magazine. We vroegen je om een persoonlijk verhaal te delen, over de hoogste berg waarover jij en je gezelschap moesten geraken, of om de nobele gids te nomineren die je daarbij hielp. Die verhalen bundelen leek ons zinvol nu velen, bij gebrek aan theater, tegen een berg hebben hebben opgezien. Anderen hebben net bergen werk verzet achter de schermen, of draaiden in deze uitzonderlijke tijden hun strafste jaar ooit.

De gemene deler van al die verhalen is dit: het stille, soms luide, altijd bezield proces om in en door theater betekenis te creëren. Dat proces is waarover dit nummer gaat. Jullie stuurden een brede waaier aan getuigenissen in, waaruit we noodgedwongen een selectie moesten maken. Op deze pagina's lees je over persoonlijke knelpunten, theatrale veerkracht en onmogelijke massaprojecten, over een school met een plan en een theaterles voor studenten verpleegkunde. Vooraan vertellen Jan De Braekeleer en Eva De Mulder van WISPER hoe je zo'n proces op de speelvloer begeleidt.

De berg voor Anton ondergraaft uiteindelijk zichzelf. De klas uit 'Niets' drijft zijn zoektocht naar betekenis zo ver dat elke donatie de schakel in een wedloop wordt. Dat is niet wat dit nummer wil doen. Elke berg pronkt er naast de andere. Elk topje geeft een ander uitzicht. Jullie hebben je bolletjestrui verdiend.

GILLES MICHIELS
Hoofdredacteur OPENDOEK-magazine

© Dieter Bevers

ALLE THEATERMAKERS ZIJN 'BERGKONINGEN'!

OPENDOEK
PASSIE VOOR
THEATER

COLOFON:

Redactieadres: OPENDOEK – Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Tel. 03 222 40 90 – redactie@opendoek.be – www.opendoek.be
Directeur OPENDOEK: Joke Quaghebeur
Hoofdredacteur: Gilles Michiels
Eindredactie en coördinatie:
Stefaan Deleeck
Verantwoordelijke uitgever: Joke Quaghebeur
p/a OPENDOEK, Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Ontwerp: un'dercast – Layout: Sophie Loomans
Coverfoto: 'Oblomov' - La Barraca © Jerroen Willems
Druk: Bema Graphics
Periodiciteit: verschijnt 4x per jaar – Oplage: 14 300 ex.
ISSN NR 1377/9478 – Volgend nummer: oktober 2021

Met steun van:

2

3

JAN DE BRAEKELEER EN EVA DE MULDER (WISPER) OVER KUNSTEDUCATIE

“Cursisten presteren het beste als ze zich veilig voelen”

CHARLOTTE VANDIJCK

WISPER valt niet weg te denken uit het steeds breder wordende aanbod aan artistieke cursussen. Jan De Braekeleer dacht als één van de stichters een solide educatieve methode uit en Eva De Mulder is er vandaag programmator en hoofddocente theater. Een gesprek over kunsteducatie op mensenmaat, veiligheid op de speelvloer en de uitdagingen voor de toekomst.

Mensen laten leren over en met kunst; dat is kort samengevat de missie van WISPER. De kunsteducatieve organisatie biedt cursussen dans, theater, muziek, fotografie, beeldende kunst en literatuur voor 18+. Iedere deelnemer kan cursussen kiezen van het eigen niveau dat varieert van absolute beginner tot de gevorderde amateurkunstenaar.

Ondertussen bestaat WISPER veertig jaar en nog steeds draagt het levenslang leren en duurzame groeitrajecten hoog in het vaandel. Ook als kunsteducatieve organisatie blijft WISPER evolueren en zichzelf kritisch in vraag stellen. Sinds 2017 werken ze samen met OPENDOEK, door onder meer de organisatie van een gezamenlijk cursusaanbod. Tijd dus om bij ons terug- en vooruit te blikken, en om te polsen naar de filosofie – en de mensen – achter het huis.

WISPER is ondertussen een vaste waarde geworden in het kunsteducatieve landschap. Hoe zijn jullie destijds ontstaan?

De Braekeleer: “Tijdens onze studie psychologie volgden ik en een vriend (Nik Sercu) regelmatig artistieke cursussen. Het creatieve cursusaanbod was toen veel beperkter dan nu en wij besloten samen om zelf iets te ondernemen. Dat werd de organisatie De Kolk, met als doel om kunsteducatie in het jeugdwerk te integreren. Vanuit deze organisatie groeiden later Moos en WISPER. Ondertussen zijn we geëvolueerd van idealisten in de ‘kunstzinnige vorming’ naar een platform waar kunstspecialisten doceren. Eva is één van de vakspecialisten die de competenties van WISPER op vlak van kunst een enorme sprong heeft helpen maken. Zij is onze ‘stachanov’ van de kunsteducatie!” (Naar de Sovjet-modelarbeider Aleksej Stachanov, red.)

De Mulder: “Maar Jan heeft wel de methodiek geschreven over hoe je creatieve processen bij mensen stimuleert. Dat is nog steeds onze steunpilaar om les te geven. In alle lagen van de organisatie is het merkbaar dat de lerende mens centraal staat. Zo denken de medewerkers van de administratie ook mee na over de visie van WISPER. Als docent besef ik dat ik niet enkel de leraar ben, maar echt bijdraag aan het volledige werkproces.”

Hoe onderscheidt de WISPER-docent zich van andere lesgevers in het kunsteducatieve veld?

De Braekeleer: “Het DKO en hoger kunstonderwijs hanteerden tot voor kort vooral een leermethode in de meester-leerlingtraditie. Deze methode van leren werkt goed en focust sterk op de techniek. Zij gebruikt vaak ook een vorm van selectie, zodat de leerlingen technisch sterk zijn én harde kritiek kunnen dragen. Bij WISPER is het niet de bedoeling dat enkel de sterkste en meest talentvolle cursisten mee kunnen doen. Wij zijn erg gericht op persoonsontwikkeling en volgen eerder de workshopmethode. Op de lange termijn beschouwen wij het leertraject van de cursist als de optelsom van vele kleine stapjes. De cursist kiest wanneer die een level hoger of lager wil gaan.”

“Waar je opgegroeid bent, bepaalt mee wat je mooi vindt. Daarom is een stevige uitwisseling van groot belang.”

EVA DE MULDER

De Mulder: “Jan heeft het traject voor de interne opleiding van WISPER-docenten uitgestippeld, waarbij elke docent wordt getraind in het lesgeven. Daarin gaf ik voorbeeldlessen waarvan Jan observator was, waarna de volledige les gefileerd werd. Op die manier word je echt verplicht om na te denken over je vak. Dingen benoembaar maken is daarbij ontzettend belangrijk. Wat betekent voor jou de term ‘samenspel’? Dat moet ik duidelijk maken aan de cursisten.”

“Tegelijkertijd streef ik er als docent naar om een onderzoeksmentaliteit bij de cursisten te stimuleren. Niemand volgt gewoon passief een les mee. Als je bij WISPER een duurzaam traject aangaat van meerdere cursussen, dan pik je een gemeenschappelijke taal op waarmee je actief aan de slag gaat. Cursisten die al langer bij ons les volgen weten wat mise-en-scène, de wil en het motief betekenen. De gevorderde spelers kunnen lang rond deze begrippen onderzoeken, terwijl de beginners hiermee kennis maken.”

Hoe halen jullie het onderste uit de kan bij de cursisten?

De Braekeleer: “In de manier waarop wij lesgeven, houden wij rekening met emotionele veiligheid. We starten altijd met oefeningen die geen enkele techniek, durf of samenwerking vragen. Langzaam bouwen we deze vaardigheden op en bieden meer ruimte voor reflectie over de eigen speelstijl. Door veilig en enthousiasmerend te werken versterk je vaktal en ook zelfvertrouwen. Dan durft een speler ook vaker te springen en uit te proberen.”

“Daarnaast is het soms een uitdaging om met de heterogeniteit van de groepen om te gaan. Onze cursussen zijn gericht op groepen van niveau X, waarbij iedereen welkom is ongeacht de achtergrond, tot niveau 4, waar de verder gevorderde spelers hun gading vinden. Maar ook dan representeert één groep nooit een egale voorkennis. De docent moet dus oog hebben voor de persoonlijke leerbehoeften en uitdagingen van iedere cursist afzonderlijk.”

Wat zijn de bouwstenen van een WISPER-cursus?

De Braekeleer: “Onze methode is een transpositie van de kennis over leren in de psychologie. Wij denken na over hoe mensen het makkelijkst leren en over wat hen hindert. Cursisten presteren het beste als ze zich veilig voelen, inzicht hebben in het leerproces en zelf beslissingen kunnen nemen, bekrachtigd of beloond worden, een goed model kunnen imiteren. Deze vijf principes zitten geworteld in elke les.”

De Mulder: “Een sterke gemeenschapsvorming is ook een belangrijk fundament voor alle cursussen. Als docent heb je een grote impact op de groepsdynamiek. Je hebt automatisch mensen die elkaar versterken of net niet. Hoe respectvoller en opener je bent naar iedereen toe, hoe meer zij dat ook zijn voor elkaar. Een cruciale vaardigheid is om goed te kijken. Wie zit er voor mij? Hoe ga ik om met de visuele leerder, de motorische leerder of de auditieve leerder?”

Wat betekent kunsteducatie voor jullie?

De Braekeleer: “Er staat een heel mooie definitie op de site van het Nederlandse LKCA (*Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunsten, red.*): kunsteducatie is doelgericht leren over en met kunst. Voor ons zitten daar vier belangrijke processen in verweven: productie, reflectie, receptie en actief exploreren. Wij gaan binnen bij de deur actieve exploratie en de processen reflectie, receptie en productie komen daar vanzelf uit voort. Centraal staat daarin het individuele traject van de cursist. Hij of zij kiest uit wanneer de overstap gemaakt wordt naar een ander niveau.”

“Bij WISPER is het niet de bedoeling dat enkel de sterkste en meest talentvolle cursisten mee kunnen doen. Wij zijn erg gericht op persoonsontwikkeling.”

JAN DE BRAEKELEER

In jullie programmatie confronteren jullie ook meerdere kunstvormen met elkaar. Een bewuste keuze?

De Mulder: “De schotten tussen al die disciplines zijn eigenlijk niet meer zo aanwezig. Wat telt, is dat je jezelf via kunst uitdrukt en wat je wil vertellen. Ik word gelukkig als ik cursisten die meerdere acteer cursussen hebben gevolgd zich ook via andere disciplines zie uitdrukken. Zij weten dat dit nodig is om hun boodschap over te kunnen brengen. Op dat moment ben je minder bezig met ‘speel ik goed?’”

De Braekeleer: “De cross-disciplinaire cursussen zorgen voor een versteviging van onze interne gemeenschapsvorming. Als je wilt dat mensen elkaar ook buiten hun vaste discipline kunnen ontmoeten, moet je zelf zulke oversteekplaatsen creëren. Daarnaast zijn er steeds presentatiemomenten waarop iedereen naar het werk van andere disciplines kan kijken.”

Hoe ziet de kunsteducatie van de toekomst eruit?

De Braekeleer: “De toekomst is zeker nog meer digitaal. Hoeveel mensen volgen er niet een reeks van 50 filmpjes om te leren tekenen en schilderen? Dat is nu gigantisch populair! Corona heeft eens te meer bevestigd dat er online zeer veel lesmogelijkheden zijn. Op die manier heeft WISPER een heel nieuw publiek weten te bereiken, zoals mensen die door een druk

werkleven niet tot bij ons raakten of personen met een rolstoel die minder mobiel zijn. Maar ondanks deze evolutie blijft de nood om live en in groep te leren toch reëel.”

De Mulder: “Het verschil met onze aanpak is dat wij geen tutorials maken. Ook vanop afstand behouden wij onze kenmerkende onderzoekstaal. Wij willen dat de cursist zich op persoonlijk vlak kan blijven uitbreiden via de kunsten. Ondertussen ga ik een volledige cursus via WhatsApp geven! Zo breng je de kunsten letterlijk bij de mensen thuis. Naast het digitale gegeven zijn de grote uitdagingen vandaag toch wel genderneutraliteit en diversiteit. Op dat vlak moeten we ons Vlaamse denkkader met blinde vlekken herbekijken.”

Ondertussen programmeren jullie wel theatercursussen voor anderstaligen.

De Mulder: “Ja, maar die poot is nog groeiende. Een vaste visie of methodiek is er nog niet. We maken daar grondig werk van, maar soms ontbreekt het ons aan tijd, hoewel dat geen excuus mag zijn. Buiten de theaterdiscipline vormt taal minder snel een barrière. En ook theaterstijlen zelf zijn erg cultureel gebonden. Ik had een Argentijn in mijn les, die erg emotioneel en expressief theater gewoon was. Hij vond de Vlaamse theaterstijl enorm koud en afstandelijk. Waar je opgegroeid bent, bepaalt dus mee wat je mooi vindt. Bovendien leert niet elk land op dezelfde manier. Vlamingen zijn geconditioneerd om in één tel in een kring of rij te gaan staan. Dat geldt niet overal zo. Daarom is een stevige uitwisseling van groot belang.”

Ons vorige nummer bevatte een pleidooi voor een Huis van de Amateurkunsten, als metafoor voor een verhoogde samenwerking tussen lokale artistieke spelers. Het Leuvense OPEK is zo'n kunstenhuis, waarin WISPER samenwerkt met onder meer FABULEUS en Het Nieuwstedelijk. Wat is de precieze troef van die co-housing?

De Braekeleer: “Er zijn enorm veel voordelen op vlak van publieksbereik. Veel inwoners van Leuven kennen WISPER niet maar wel OPEK! Het valt op dat OPEK als overkoepelend merk verschillende publieken met elkaar vermengt. Jongeren van FABULEUS sluiten zich nadien aan bij WISPER of Het Nieuwstedelijk. Het heeft ook veel communicatieve voordelen. Zo oefenen we meer invloed uit naar de stad. Je staat sterker als onderdeel van OPEK dan als WISPER. Bovendien is het goedkoper om onder één dak te leven dan apart.”

De Mulder: “Het biedt ook inhoudelijk enorme voordelen! Als Het Nieuwstedelijk een try-out organiseert, dan biedt dat boeiende oefenstof voor onze cursisten regie. Het aankomende festival ter bevordering van de theatertekst, Shakespeare is dead, is zo'n grote samenwerking. Het nieuwstedelijk ondersteunde het professionele luik, terwijl WISPER de kunstliefhebber betrof. LUCA Drama en FABULEUS zullen ook aanwezig zijn.”

De Braekeleer: “Ik geloof dat het werkt omdat de samenwerking non-concurrentieel is en complementair. Er zijn zowel kunsteducatieve als artistieke spelers aanwezig. Daarnaast vergt het wel een enorme kost in tijd en energie om steeds goed met elkaar te overleggen en samen te komen. Dat is niet altijd evident.”

Eva, jij bent lesgever bij WISPER maar regisseert ook amateurgezelschappen. Is er een groot verschil tussen die beide praktijken?

De Mulder: “WISPER-cursisten worden aangemoedigd om doorheen hun traject een autonome maker te worden. Spelers in een amateurgezelschap zijn het eerder gewend om naar een regisseur te luisteren en echt geregisseerd te worden. Op zich is daar helemaal niets mis mee, maar dat is wel een opvallend verschil. WISPER investeert enorm in het stimuleren van een onderzoekende houding.”

“Zo heb ik ooit een week iedere avond een cursus gegeven, maar steeds voor een ander niveau. Bij wijze van experiment heb ik toen iedere groep een opdracht gegeven om in groep te onderzoeken. Iedereen heeft dat ook kunnen voltooien. Alleen was er een groot verschil in tijd die ze daarvoor nodig hadden. De beginners waren na vijf minuten klaar en de gevorderden deden er twee uur over. Het heeft dus meer te maken met onderzoekscapaciteiten en weten dat je duizenden kanten uit kan.”

“Als je wilt dat mensen elkaar buiten hun vaste discipline kunnen ontmoeten, moet je zelf oversteekplaatsen creëren.”

JAN DE BRAEKELEER

Tot slot: is er een vooroordeel over de amateurkunstenaar dat jullie de wereld uit willen helpen?

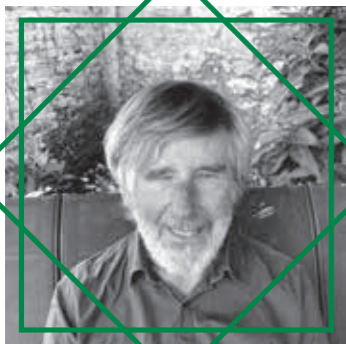
De Braekeleer: “Het zijn er zeer veel! Ik heb de evaluatieronde van de amateurkunsten meegevolgd en ik vind dat zij op het niveau van de organisaties heel professioneel zijn. De amateurkunsten en de professionele kunsten vormen twee verschillende maatschappelijke praktijken. Op het niveau van organisaties, programmatores, infrastructures, critici en commentatoren, wetenschappers, scholen en media zijn het andere biotopen. Maar er zijn zeker overlappingen wat betreft de kunstenaars, het publiek en de resultaten.”

De Mulder: “Het professionele circuit heeft meer tijd gekocht dan het andere. Maar iedere artiest, amateur of professioneel, wil zichzelf kunnen uiten. Iedere artiest is verwonderd over betekenis, schoonheid of lelijkheid. Daar komt het in essentie op neer.”

HET PLEIDOOI: ALLEMAAL IVANOV!

BERNARD SOENENS

In Het Pleidooi bezingt een redacteur van OPENDOEK-magazine een theaterstuk of gebruik dat volgens hem of haar dringend vanonder het stof mag worden gehaald. Bernard Soenens ziet het theater van het leven in Tsjechovs 'Ivanov'.

Als er iets fout loopt, zijn er twee mogelijkheden: er is iemand schuldig of de omstandigheden zitten tegen. Daarover gaat het in 'Ivanov' (1887) van Anton Tsjechov. Ivanov is niet in staat om voor zijn terminaal zieke vrouw te zorgen en kan zijn leningen bij familieleden niet afbetalen. Zo verzuipt hij in schuldgevoelens, terwijl zijn schaarse verdedigers wijzen op de moeilijke omstandigheden.

Piet Arfeuille bewerkte de tekst en bewees dat dit dilemma honderd jaar later nog altijd actueel is. Meer zelfs: vandaag hoef je het verhaal niet eens op te voeren. Het gezelschap Staltheater Oelegem, beleefde het gebeuren zonder het te spelen. Waren er schuldigen of zaten de omstandigheden tegen?

Ivanov slaagt nergens in, probeert van alles, is gestresseerd, weet niet wat hij moet doen, heeft geen geld, misrekent zich en raakt depressief. Op het podium van het Staltheater wordt hij vooraan vastgepind wegens gebrek aan dynamiek. Eigenlijk zijn de andere personages in hetzelfde bedje ziek, alleen kunnen ze het beter verbergen, achter moppen en liters drank. Daarom krijgen ze ook een vaste plaats aan de zijkanten en tegen de wanden achteraan.

Zo moest het verhaal gespeeld worden, maar zover kwam het niet. Op tragikomische wijze fietste er een andere realiteit tussen.

Zetten we een mondmasker op of houden we het bij een plexiglas? Zet de buitendeur maar open en doe een trui aan! Er kunnen vijftien toeschouwers in de zaal. Nee, dertien. We moeten opnieuw een acteur vervangen. April halen we niet, het wordt juni. Ook dat zit er niet in. Kan ik uitstel krijgen? Heeft iedereen een smartphone? Kan je thuis je scène opnemen? Hou je smartphone in de breedte. Op het podium lukt dat toch ook? Zijn we niet beter af met een sabbatjaar? Het was met de vorige productie al heftig genoeg. Die extra voorstellingen waren er te veel aan. En nu die video-opnames. Mijn partner werkt in de zorg. Dit kan ik niet. Het is een experiment. De maatregelen zijn alweer verscherpt. Laat me gerust! De overheid viseert de cultuursector. Hebben we een draaiboek? Wie is de coördinator? Die toegang moeten we afsluiten. Ik ben in de war. Sabam is verwittigd. De regisseur houdt ook de aanwezigheden bij. Ik heb een gezoem in mijn oren. De nieuwe actrice komt vandaag niet. Kan iedereen in september? Ik weet het niet. Dan wordt het november! Je moet iets doen. Te laat voor een theaterwandeling in het park. We weten het nooit! Toch maar een sabbat. Ik voel me helemaal mijn personage.

Inderdaad, in deze situatie zijn we allemaal Ivanov. Sinds januari 2020 bouwt het Staltheater aan zijn Tsjechov-bewerking. Bij elke samenkomst van cast, crew en bestuur hoort een reeks van de bovenstaande acties, twijfels, gevoelens. Ieder haalt zijn informatie bij familie, op school, bij collega's, burens of uit het journaal op de televisie. Een echte harmonie of oplossing komt er nooit, zoals in de wereld van 'Ivanov'.

Maar alles bij elkaar spreekt er wel een schoonheid uit die chaotische stilstand. Uit de sociale zoektocht en de ongeschreven quotes. Uit die cast die het wachten beu is, maar die ook van dit gezamenlijke proces geniet. Onze 'Ivanov' is theater in het theater. Is daar geen publiek voor te vinden?

© Huub Hermanns

De berg van Judith van Gelder

KAN THEATER EEN TRAUMA BESPREEKBAAR MAKEN?

BERNARD SOENENS

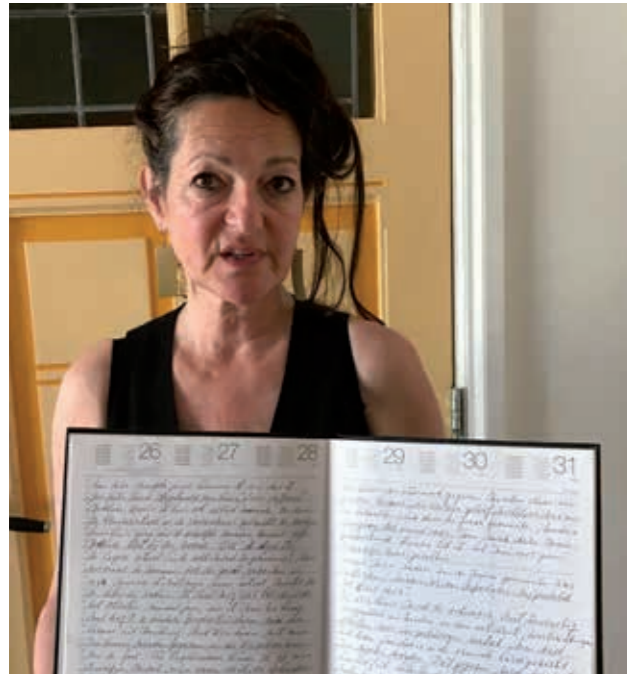
Tijdens de Tweede Wereldoorlog doken de Joodse ouders van Judith van Gelder onder voor het naziregime. Haar vader zou altijd blijven zwijgen over die moeilijke jaren, maar schreef zijn verhaal voor Judith in een boekje. Zij las en herlas het en besloot er uiteindelijk een theaterstuk van te maken. Om de zwijgcultuur te doorbreken.

Na de oorlog stichtten de vader en moeder van Judith een gezin met vier kinderen. Zij en haar drie broers werden opgevoed volgens de Joodse tradities, maar het verleden van hun ouders kregen ze nooit volledig te horen. "Mijn moeder was een prater, zij vertelde alles over haar ervaringen tijdens de oorlog, maar bij mijn vader kwam er geen woord over de lippen. Dat hebben we geaccepteerd, maar het bracht wel spanningen binnen ons gezin. Niemand durfde hem te vragen hoe hij de oorlog had overleefd."

De zwijgcultuur zou Judith als mens tekenen. "Ik heb moeten leren praten, zeker naar buiten toe. Mijn ouders hadden ook nauwelijks vrienden. Als er iemand aanbelde, maakte mijn vader grapjes om te toetsen wie hij voor zich had. Mijn moeder hoorde alleen maar uit. Ik mocht geen contact hebben met andere mensen als het hen niet zinde. Zij heeft nog altijd geen vertrouwen in de medemens."

De stille doorbroken

Judith groeit op, gaat in het onderwijs werken, krijgt een dochter Isha, maar de relatie met Isha's vader houdt niet stand. Met Jos, haar huidige partner, krijgt ze daarna nog twee kinderen en gaat ze samenwonen net buiten Rotterdam. Ze vindt er een baan als kunst- en cultuurcoördinator, maar worstelt eind 1994 met een zware crisis. Een van de oorzaken: haar vader, dan 64 jaar, zwijgt nog altijd over de oorlog. "Ik stond op eigen benen, was een Joodse vrouw met kinderen, maar ik was wel heel erg bezig met mijn achtergrond. Het was

Het geschrift van vader Max © Jos van der Burg

nooit in me opgekomen om mijn vader te vragen hoe hij de oorlog had overleefd. Tegelijk voelde ik steeds meer de noodzaak om dat te weten. Mijn wereld stortte in. Ik zocht ondersteuning bij een psychiater. Die zei me nadrukkelijk: 'Vraag het hem!'

Eind 1994 worstelt Judith met een zware crisis. Een van de oorzaken: haar vader zwijgt nog altijd over zijn oorlogstrauma.

Judith trekt haar stoute schoenen aan. Met resultaat. Haar vader bekent dan wel dat hij niet over de oorlog kan vertellen, hij wil zijn verhaal wel opschrijven. Alleen voor haar en dan nooit meer. Hij schrijft een week aan een stuk. Uitsluitend over het onderduiken. Het kost hem veel moeite, maar uiteindelijk overhandigt hij zijn schrijfsel aan Judith. Nu zou hij er een streep onder trekken. "Maar vanbinnen werd hij nog voortdurend geconfronteerd met de oorlog. Dat merkte ik als kind al, toen we zo vaak stil moesten zijn."

Opgelucht is Judith wel, dat ze voor het eerst haar vaders oorlogsverhaal kan lezen. Maar erover praten kan niet, dat heeft ze hem beloofd. Jarenlang houdt Judith dus het verhaal voor zichzelf. Haar broers moeten er niets van weten – hun vader heeft zijn verhaal immers alleen aan Judith aangeboden. Zij bergt het op en zal er nooit meer iets mee doen. Haar vader overlijdt vier jaar later.

Stap naar buiten

Intussen is Judiths gezin naar Rotterdam verhuisd en wonen de kinderen zelfstandig in dezelfde buurt. Zij is actief in de theaterwereld waar ze op eigen houtje haar weg probeert te vinden. Ze leest theaterstukken, vertaalt teksten, kiest uit

wat haar zint en gaat met gelijkgestemden aan de slag. Na vijfentwintig jaar voelt ze plots de behoefte om de tekst van haar vader opnieuw boven te halen. "Ik vreesde dat het helemaal anders zou zijn dan ik in mijn hoofd had. Jos en Isha kregen hem ook te lezen, want ook bij Isha leefde de wens om meer te weten te komen over mijn verleden en Joodse afkomst, hoewel ze zelf niet Joods is opgevoed."

Judiths man en dochter raden haar aan iets met het verhaal te doen. Zij vindt het daar te persoonlijk voor: haar vader heeft het alleen voor haar geschreven. "Maar Jos en Isha argumenteerden dat jongeren net nood hadden aan zulke verhalen, zeker in Nederland met zijn zwijgcultuur. Dus ik grapte: 'Goed, dan maak ik er een monoloog van.'" De stap naar een theaterproductie is gezet.

Ook op een andere manier treedt Judith naar buiten met het verhaal van haar vader. Via een educatieve instelling gaat ze gastlessen geven in het basisonderwijs, over hoe mensen na de oorlog hun leven weer opnemen en over de zwijgcultuur die lang heerst. Ze ziet nieuwsgierige kinderen die veel vragen stellen. Soms raakt haar verhaal aan wat zij hebben meegemaakt. "Op mijn eerste gastles merkten ze mijn emoties. Ik wilde die vermijden om toch een grens te bewaren."

Met de steun van Jos en Isha maakt Judith eind 2017 ook een theatrale vertelling op basis van haar vaders tekst. Die stap naar het theater betekent dat ze er ook andere mensen bij betreft, waardoor het verhaal universeler wordt. Isha engageert zich om tot een theatertekst te komen: "Ik praatte veel over mijn herinneringen. Zo verzamelde ik veel bruikbaar tekstmateriaal." Eerst vindt Judith het te persoonlijk. Maar geleidelijk aan wordt de emotie minder ruw. Ze vertelt aan steeds meer mensen over haar project en krijgt alleen stimulerende reacties. "Theater werd voor mij een leerschool die me deed nadenken over mijn psyche en die van anderen. Theater leerde me inleven in de emoties van anderen, hoe pijnlijk die ook zijn." gekozen, en duurzaam duurt het langst.

Programma Elke Nesjomme is een parel

* nesjomme: Jiddisch woord voor 'een cadeau weggeven dat je zelf wil hebben, dat je dierbaar is, maar dat een ander meer nodig heeft'.

Elke nesjomme* is een parel

In november 2019 heeft Isha de tekst afgerond: 'Elke nesjomme is een parel', met als ondertitel 'Hoe mijn vader de oorlog overleefde'. Isha en regisseur Anna Hermanns moedigen Judith aan om de dochter te spelen. "Ik twijfelde omdat het zo dichtbij was, maar die rol aanvaarden was een nieuwe stap. Het is mooi dat ik de vrijheid krijg om deze tekst te vertellen, zeker omdat die vrijheid zowel in de oorlog als nu niet vanzelfsprekend is. Dat het een persoonlijk verhaal is, maakt het alleen maar intenser en voelt soms ook griezelig. Dit verhaal gaat over onderduiken, over het besef dat je niet mag bestaan. Dat ik dit mag vertellen in alle vrijheid, doet dus wel iets."

De stap naar het theater betekent dat Judith ook andere mensen gaat betrekken bij haar vaders verhaal. Het wordt universeler, de emoties worden minder ruw.

De cast bestaat uit twee acteurs. Judith speelt zichzelf als dochter en Simon Versnel vertolkt vader Max, zowel op jonge als oude leeftijd. In de oorlogstijd is vader Max een tiener. Het spel situeert zich in het nu. Het enige attribuut, een raam op wielen met een tafeltje, suggereert dat vader aan het schrijven is. Centraal staat de confrontatie van vader en dochter. Zij wil weten hoe hij erin slaagde de oorlog te overleven en probeert hem met vragen aan de praat te krijgen. Hij ontwijkt eerst door korte antwoorden, mopjes en stiltes. De dochter brengt in wat ze zelf weet, vult aan waar Max te krap is, corrigeert zijn onjuistheden en stelt nieuwe vragen.

Onderduikadres, Enterstraat 38, Rijssen

Vader Max als kind (tweede van rechts)

© Huub Hermanns

Zoals in de originele tekst heeft de vader het uitsluitend over hoe hij door het verzet met zes familieleden wordt ondergebracht. Hij vertelt hoe ze hun dagen vullen met wachten, op toiletpapier tekenen, zich stilhouden en in de aardappelkelder schuilen, tot ze na twee jaar opgepakt worden na het verraad van de broer van hun beschermer. Ze worden gearresteerd, in de cel ondervraagd en mishandeld. Het geluk is aan hun kant, want de bevrijding is volop aan de gang en de bezetter verlaat het dorp en laat de celdeuren open. De vrijheid lacht de gevangenen toe. Thuisgekomen merken ze dat hun huis bewoond is en hun huisraad, die ze in bewaring hadden gegeven aan de overburen, verkocht is.

Het eind van het stuk refereert aan een ervaring uit Judiths jeugd. "In 1959 emigreerde ons gezin voor vijf jaar naar Brisbane in Australië, waarna we per boot terugkeerden naar Nederland. Die deining op het water drie weken lang was een enorme ervaring. Ik liet me in de gesloten eetzaal van de ene wand naar de andere wand afglijden. In het midden was er altijd even een moment van gewichtloosheid, waarop alle zorgen leken weg te vallen. Als zesjarige ervoer ik daar een gevoel van vrijheid dat me tot nu is bijgebleven."

"Met alle steun uit mijn omgeving heb ik afstand kunnen nemen van mijn persoonlijk worsteling. Ik heb het lang niet gedurfd, maar het is belangrijk dat dit verhaal wordt verteld."

Judith droomde ervan om dat gevoel op een podium te beleven. En aan het eind van dit stuk voelde ze het werkelijk, zoals op die deinende boot in de oceaan. De verlossing na een lang en intensief maakproces naar de première toe. Al kwam nadien wel de coronacrisis als spelbreker, waardoor alle geplande voorstellingen werden geannuleerd. "Een kwaadaardige Judith zou zeggen dat haar vader hiervoor gezorgd heeft", knipoogt ze, "want hij wilde niet dat de buitenwereld dit verhaal zou zien. Maar we hopen het stuk later nog te spelen en maken binnenkort een professionele filmversie. Met alle steun uit mijn omgeving heb ik afstand kunnen nemen van mijn persoonlijk worsteling. Nu vind ik het leuk om dit verhaal te delen met andere mensen. Ik heb het lang niet gedurfd, maar het is belangrijk dat dit verhaal wordt verteld."

Toneel in het ziekenhuis © Dieter Bevers

De berg van VIVES Roeselare

STUDENTEN VERPLEEGKUNDE TRAINEN INLEVINGSVERMOGEN MET THEATER

NIELS NIJS

Wie goed oplet, vindt in de VIVES Hogeschool in Roeselare geen studenten verpleegkunde, maar acteurs in opleiding. De studenten combineren er tijdens de lesuren de schoolbanken met het podium, waar ze het klassieke rollenspel en reflectieverslagen inruilen voor ‘forumtheater’.

Forumtheater is een vorm van belevingstheater, naar de filosofie van bezieler Augusto Boal. Om onderdrukte boeren voor zichzelf te laten opkomen, ontwikkelde hij in de jaren '70 een methode waarmee zij zich konden oefenen voor de werkelijkheid. In het theater dat zij zouden spelen, bestond het publiek niet uit toeschouwers, maar *doeschouwers*. Zij krijgen een vrijgeleide om voorstellingen te onderbreken, te veranderen en om ook zelf in te springen. Dit onder de strikte begeleiding van een joker, die geen

oordeelt velt. Het doel? Een voorstelling creëren die gedragen wordt door iedereen in de ruimte en waaruit een dialoog ontstaat die de maatschappij verandert.

“Het forumtheater brengt studenten samen en maakt ons tot een hechtere groep.”

STUDENT MATTHIS

Boals filosofie echoot vandaag in Campus Roeselare van de VIVES-hogeschool, waar Hadewijch Blockeel en Ann Lammens forumtheater in de opleiding Verpleegkunde hebben geïntegreerd. De eerste is lector in de Geestelijke Gezondheidszorg en Relationele vaardigheden. De tweede is lector in de Zorgethiek en coördinator van sTimul. Dat labo streeft ernaar zorgverleners, leidinggevenden en studenten uit de zorg- en welzijnssector het perspectief van zorgontvangers te laten

verkennen. Ze doen dit aan de hand van ervaringsgerichte methodieken. Het doel is om ethische reflectie te stimuleren, met een andere zorgverlening als resultaat.

meteen enthousiast en vroegen Lucas achteraf of we deze methodiek ook in het onderwijs konden inzetten.”

(Inter)actieve reflectie

“We geven de studenten de boodschap mee dat ze de sleutel tot verandering in eigen handen hebben liggen. Dat is het mooiste aan forumtheater.”

DOCENT HADEWIJCH BLOCKEEL

Ann Lammens leerde forumtheater kennen door ‘Kanarie in de Koolmijn’ van Lucas Vandebussche, een stuk over burn-out. “Zorgethicus Linus Vanlaere vertelde dat deze theatervorm een mooie manier bood om over ethische dilemma’s na te denken”, zegt Lammens. “Alle spelers in de voorstelling hadden ook met burn-out te kampen gehad. Ze speelden situaties na die ze zelf hadden meegemaakt. Na hun voorstelling richtte Lucas zich tot het publiek en vroeg hij aan ons wat wij konden aanvullen, welke suggesties we hadden. Hij nodigde ons uit om die te komen spelen op het podium. We waren

“We verwachten van onze studenten heel veel reflectie over zichzelf”, zegt Blockeel. “Hoe beter ze hun eigen referentiekaders kennen, hoe beter ze aansluiten bij de patiënt of zorgontvanger. Om die reflectie te stimuleren, vroegen we onze studenten om reflectieverslagen te schrijven, waarna dan een gesprek ontstond. We merkten echter dat die verslagen niet altijd tot de essentie kwamen. Ook niet alle studenten hebben de gave van het woord. Daarom gingen we op zoek naar een andere manier om studenten te laten stilstaan bij zichzelf en de ander.”

Eén van die studenten, een tweedejaarsbachelor in de Verpleegkunde, is Matthis. Hij vindt forumtheater een welkome verandering. “Tijdens onze stage werken we de hele dag en worden we ’s avonds nog eens verondersteld om voor onze computer aan reflectie te doen. Bijgevolg dreig je bij zo’n verslag maar snel wat uit de mouw te schudden. Daardoor sta je minder stil bij alles en gaat ook veel reflectie verloren. Forumtheater

daarentegen is interactief en vindt plaats tijdens de lessen. Het prikkelt ook meer en brengt studenten samen: het maakt ons tot een hechtere groep.”

“In een klassieke les rond bijvoorbeeld het slechtnieuwsgesprek, zou ik eerst theoretisch uitleggen welke vaardigheden een student moet bezitten”, zegt Blockeel. “Daarna gaan we via een rollenspel aan het werk, met een casus die vanuit de docenten, of soms ook de studenten zelf komt. De nadruk ligt daarbij niet op hun ervaring, maar eerder op gespreksvaardigheden.”

“Bij forumtheater komen de studenten zelf met spelsituaties op de proppen. Hier vertrekken we dus wél vanuit de ervaring van de studenten, en belangrijker, de emoties die daarbij horen. Daarom noemen we het ook theater. In het sTimul-labo spelen studenten een gekozen situatie na. Daarna krijgen de *doeschouwers* de kans om te onderbreken en feedback te geven. Als docent geef ik dan groen licht om een suggestie uit te proberen, waarbij dan gewisseld wordt van personages. Zo voelen de studenten vanuit de praktijk wat een bepaalde benadering teweegbrengt.”

VIVES zet het forumtheater dus in als een manier om via real-life experimenten de professionele identiteit van hun studenten vorm te geven. “Als *doeschouwer* ga je actief reflecteren zonder dat je het zelf doorhebt”, zegt Lammens. “Daar ligt de sterkte van het forumtheater voor onze opleiding. Het blijft ook langer hangen. Door situaties na te spelen vanuit de persoonlijke beleving en het eigen handelen te bekijken vanuit een ander perspectief, laat je toe om zelfreflectie te stimuleren én de relatie tot de zorgontvanger te herbekijken.”

Workshop van Augusto Boal in New York © Wikimedia Commons - Thehero

Geen eindresultaat

Bestaat de effectiviteit van het forumtheater bij gratie van het theatertalent van de deelnemers? Dat is gelukkig niet waar het om draait bij deze methode. Het doel is niet zozeer een mooie voorstelling op poten te zetten, wel om een dialoog te doen ontstaan waarin iedere betrokkene de persoonlijke mening kan ventileren en daarop kan reflecteren. De studenten zijn dan ook geen acteurs, maar ervaringsdeskundigen. Ze spelen geen rol, maar kanaliseren hun eigen ervaringen. Ze zijn zichzelf, in een veilige omgeving op de scène. Hier is dan ook een belangrijke taak weggelegd voor de begeleider van deze sessies, de *joker*.

“Forumtheater is een vrij open vorm van theatermaken”, zegt Blockeel. En dat brengt wel wat uitdagingen met zich mee, beseft ze. “Hoe bied je in zo’n kader de nodige veiligheid? Wat als er niemand wil instappen?” Zij, Lammens en hun collega’s volgden daarom opleidingen bij Eva Van Eynde, werkzaam bij Inspinazie, en Demiclowns Lore Dhaenens en Bo Tuts. “Die opleidingen waren broodnodig,

want als docent kun je heel wat schade berokkenen door een onveilige omgeving te creëren waarin studenten niets durven.”

Aan het begin ervoer ook Matthis een drempel om te beginnen spelen, de voorzichtigheid om toch zeker niet als eerste op het podium te kruipen. “Om die veilige context te genereren, heb je echt genoeg begeleiders nodig”, benadrukt Lammens, “want je moet zowel het spel als het publiek in de gaten houden, je probeert ondertussen de juiste vragen te stellen... Dat zijn te veel taken voor één persoon.”

Vanwege die voortdurende zoektocht is forumtheater dan ook een proces zonder eindpunt. “Sommige scènes of cases kunnen tot wel vijfmaal worden herspeeld. De ervaring van de studenten staat voorop, er is geen goed of fout.” Daarom worden de studenten ook niet gequoteerd op hun kennis of prestaties. Zo hoeven ze ook niet te grijpen naar sociaal wenselijke antwoorden en daardoor is de beleving authentieker. En ook de docent staat niet langer vooraan de klas, maar begeleidt de voorstelling met als belangrijkste instrument de input van de studenten. Geen eenvoudige rolwisseling.

“Een kritische opmerking tijdens de opleiding was: ‘Ik heb het niet gevoeld, ik heb niets geleerd, en dus zal dat bij de studenten ook niet zijn’”, zegt Lammens. “Maar eigenlijk leert de student al heel veel door gewoon op de scène te gaan staan”, zegt Blockeel. “Onderschat niet wat dat doet met iemands zelfvertrouwen of sociale en affectieve vaardigheden. Nog voor de reflectie komt, is er al heel veel gebeurd. We mogen die reflectie ook niet zwart-wit bekijken, zoals bij een klassieke les. Forumtheater installeert een trager proces, waarbij je een eerste keer prikkelt, maar daarmee al een zaadje plant voor dagen of jaren. Dat is voor sommige collega’s abstract, maar hier draait het om: dat de studenten zelf voelen wat werkt en wat niet in relatie met de zorgontvanger. En dat ze zo worden voorbereid op het toekomstige werkleven. Dat is het mooie aan deze methodiek: we laten de studenten ervaren dat de mogelijkheid tot verandering in hun eigen handen ligt.”

“Door hun eigen handelen te zien vanuit een ander perspectief, leren de studenten ook hun relatie tot de zorgontvanger te herbekijken.”

DOCENT ANN LAMMENS

In VIVES zijn de eerste stappen in het forumtheater gezet, maar dat de race nog niet is gelopen, beseffen Lammens en Blockeel maar al te goed. Met de steun van de directie willen ze het forumtheater nog meer gaan integreren in andere opleidingen. En daar hebben ze goede hoop op. “We willen ambitieus zijn, want hiermee bouw je in ministapjes aan een mooiere maatschappij. Maar we hebben geduld.”

Augusto Boal geeft sessie forumtheater in New York © Wikimedia Commons - Thehero

De berg van het schoolgeluid

SCHOOLTONEEL WORDT MARATHONHOORSPEL

GILLES MICHIELS

In september zagen ze bij DvM Humaniora in Aalst de bui al hangen: het schooltoneel werd dit jaar een zinloze onderneming. Het alternatief? Een negendelig hoorspel waaraan alle geïnteresseerden in de school konden meewerken, samen met een leger BV's. Het verhaal van een onvoorziene marathon.

De personages uit 'De Straffe Studie', vormgegeven door leerlingen Kaat Commeine en Epinone Cant

Leraren Tom Bracke en Tina De Bisschop regisseerden vijf jaar geleden hun eerste schooltoneel. Dit jaar zouden ze de regiestoel delen met leerlingen Emiel De Samblanx en Robin De Clercq die, als kandidaat voor de leerlingenraad, van cultuur een speerpunt wilden maken.

Maar voor ze goed en wel begonnen aan het toneel, veranderde die speer al van schouder. In plaats van naar een onzekere zaalproductie toe te werken, dokterde het kwartet een alternatief uit: een hoorspel. Via Tom, vrijwilliger bij de lokale radio, kon dat zelfs worden opgenomen in een professionele studio. Of toch na veel schrijven en schaven, en máanden lockdowngeduld.

Queeste door de school

En zo creëerde Team Schoolgeluid 'De Straffe Studie', een hoorspel dat zich afspeelt in het schoolgebouw. Het vertrekpunt is de verwondering over versleten spullen, zoals een faxtoestel of diskette. In de magische vertelling trekken die voorwerpen naar het 'bovenhuis', een zolder die werkelijk bestaat, waar ze zichzelf overgeven aan het hiernamaals. Via een uitverkoren leerling, die met voorwerpen kan praten en ook hun lotsbestemming kent, wordt de luisteraar meegenomen in een onthullende queeste door de school.

Die samenvatting doet natuurlijk geen recht aan het totaalproject dat 'De Straffe Studie' is. Het hoorspel beslaat negen afleveringen van een kwartier of langer, die van maart tot mei wekelijks werden uitgezonden. “Het enthousiasme kwam dan ook van alle kanten”, zegt Tina. “Een tiental leerlingen brainstormden mee, de muziekleraar componeerde met anderen een speciale soundtrack en tekentalenten gaven de personages vorm.”

Het voordeel van zo'n schoolgemeenschap is dat ook ideeën van leerlingen die niet deelnamen een plaats kregen. “Zelfs tijdens het uitzenden pasten we verhaallijnen aan op basis van de feedback”, zegt Emiel. “Velen leefden zich ook uit als stemacteurs. Die opnames waren grappige collectieve momenten. Zo maakten we samen eetgeluiden, of moesten we in groep kreunen om

een erotische locatie te verklanken.” En ten slotte leenden ook BV's hun stem aan een personage, van Lynn van Royen over Jonas Geirnaert tot Bart Peeters.

Applaus in leraarskamer

Het resultaat mocht er wezen. Na de eerste aflevering, die 1200 luisteraars haalde, werden Emiel en Robin door een laaiend enthousiaste leraarskamer onthaald. De leraar Nederlands was zo'n fan dat ze haar les opofferde om het hoorspel klassikaal te bespreken. Van ver buiten de school kwamen bewonderende reacties. Nadien liep het aantal luisteraars dan wel onvermijdelijk terug, de hevige fans bleven wel op post en telden wekelijks de minuten af voor het volgende hoofdstuk.

“Aan het begin van het schooljaar leefde de vraag: wat zou er nog mogen op school? Nu luidt die ook: wat is er tóch nog mogelijk?”

LEREER TINA DE BISSCHOP

“Aan het begin van het schooljaar leefde de vraag: wat zou er nog mogen op school? Nu luidt die ook: wat is er tóch nog mogelijk?”, zegt Tina. “We zijn elke aflevering gegroeid, hebben al doende geleerd. Het leek alsof elke uitzending de vorige overtrof. Eerlijk? Aflevering 8 is mijn favoriet.”

En het hele project had nog een voordeel, knipoogt Robin: “Het was héél amusant om eens de leraren te kunnen commanderen.”

Beluister 'De Straffe Studie' via Soundcloud. Meer info via de Facebook-pagina van Het Schoolgeluid of via sites.google.com/view/hetschoolgeluid.

Het Schoolgeluid in opnamestudio

SPLITSREEN

GAZA

3 HAIKU'S

Bagagedrager
Aan diggelen geslagen
Broos kindergeluk

Bagagedrager
Lijf vol bommen, hart verscheurd
Horen, zien, zwijgen

Bagagedrager
Hier schrijf ik je tranen neer
De wereld leest mee

Amina Belôrf schrijft proza en poëzie. In 2020 debuteerde ze met 'Zonder het licht te breken'. Momenteel toert ze rond met de voorstelling 'Atlas-Antwerpen (retour)' waarin ze met beeld en muziek de levenswandel van haar vader schetst.

De berg van Damien Vantomme

HOE EEN VOLKS SPEL BIJNA EEN TRAGEDIE WERD

GILLES MICHIELS

Met jarenlange ervaring als regisseur zou een volkse komedie voor Damien Vantomme geen probleem mogen zijn. Maar toen moest hij zelf invallen voor de hoofdrol en beleefde één van de actrices een bijna-doodservaring. Dit is de berg uit zijn persoonlijke theatergeschiedenis.

Het moet eind jaren 90 geweest zijn toen De Karel van Mander-Ghesellen uit Meulebeke me vroegen om hun komende productie te regisseren. Ze kozen 'De dag dat het kampioenschap van België verreden werd' van Mark De Bie op te voeren. Een stuk met zeventien rollen, want ze wilden zoveel mogelijk leden van hun gezelschap op de scène brengen.

Het stuk gaat over de familie Van Appels, die een café uitbaat op het platteland. Op een zondag in juni 1965 betwist zoon André het juniorenkampioenschap wielrennen. Het hele dorp staat op stelten. Terwijl André kampioen wordt, denkt zijn vader, die in een rolstoel zit, terug aan zijn tijd als wielrenner. Tante Melle, een stokoude vrouw, zit dood in haar zetel terwijl André de aankomstlijn overschrijdt. Ondanks haar overlijden wordt 's avonds in het café toch gefeest. Het komt zelfs tot een verzoening tussen vader Van Appels en zijn vijanden van vroeger. Kortom, een stuk met een lach en een traan.

De toneeltekst liet een regisseur heel wat vrijheid om de dood van de stokoude vrouw te enscèneren. Als prille dertiger wilde ik mijn regisseursvisie extra in de verf zetten, door een rouwkapel op de scène te maken en natuurlijk een doodskist met de oude vrouw erin. Ik had de achterkant van de kist nog wat laten verhogen zodat het 'lijk' goed zichtbaar was vanuit de zaal. Om het geheel extra geloofwaardigheid te geven, plaatste ik naast de lijkst twee grote kerkkandelaren met dikke brandende kaarsen, met dank aan de lokale kerkfabriek. Luguber, maar gedurfd! Ondanks enige chaos met zoveel acteurs,

verliepen de repetities naar wens. Eén week voor de première leken we klaar, tot plots pijnlijk nieuws binnenliep. De acteur die vader Van Appels speelde, meldde dat zijn moeder op sterven lag en dat hij het dus niet aankon om twee uur op de scène te staan met een lijkst. Natuurlijk begrepen we dat, maar plots moesten we wel op zoek naar iemand die in één week tijd de hoofdrol kon leren.

"De actrice had, stokstijf in haar lijkst, de losgekomen spot op haar zien afkomen en had geen kik gegeven."

Het bestuur maakte al vrij snel duidelijk dat er geen achttiende acteur voorhanden was. En wie kende de tekst het best na dertig repetities? Inderdaad: de regisseur. Om de voorstellingen niet in het gedrang te brengen, heb ik onder lichte dwang de hoofdrol op mijn genomen. Twee nachtjes slaap maakten plaats voor twee nachtjes tekst blokken.

Tijdens de première verliep alles goed: een enthousiast publiek dat uit de bol ging op de komische momenten en stil bleef bij de trieste stukken. En het zou triestig worden. Op een vijftal bladzijden van het einde zaten mijn pronte 'vrouw' Zulma en ik aan tafel, toen plots iemand uit het publiek recht stond.

"Brand!"

Ik dacht dat het een flauwe plezante was, tot een tiental anderen met hem meeriepen. Ik draaide mijn rolstoel en zag dat de gordijnen van de rouwkapel vuur hadden gevat door een omgevallen kerkkandelaar. Er ging vanalles door mijn hoofd. Maar aangezien het stuk bijna ten einde was, wilde ik toch doorspelen. Zelf kon ik moeilijk uit mijn rolstoel opstaan, dus vroeg ik mijn 'vrouw' om een emmer water te halen. Zij doofde het vuur en zo haalden we toch nog het einde. Achteraf hebben we niet meer gegroet, al kregen we een staande ovatie, om een reden die ik nog altijd niet begrijp.

De vraag die bleef hangen: hoe kon die kandelaar omvallen? Er bleek een spot te zijn losgekomen, die naar beneden was gedonderd, op de hoek van de kist, zodat die op de kandelaar terecht kwam, die op zijn beurt omviel op de gordijnen. En het beste: de actrice die tante Melle speelde, zag in haar kist die spot afkomen en gaf geen kik. Toen realiseerden we ons welk drama ons boven het hoofd had gehangen.

Bij de volgende opvoering werd de bevestiging van de spots extra goed gecontroleerd. Eén bijna-doodservaring was meer dan genoeg!

DE SOUFFLEURS

HEB JE JEZELF WELEENS VERRAST TIJDENS EEN REPETITIEPROCES?

We speelden in een kasteel 'Hedda Gabler' van Henrik Ibsen: mijn eindwerk voor de regisseursopleiding. Het stuk kaderde in het fin de siècle en het kasteel was een natuurlijk decor. We hadden ook een kachel uit die tijd nodig, maar in de zaal stond er geen. De conciërge, een geweldige toneelliefhebber, kneepte een oogje toe. We hebben 's nachts de kachel uit de pronkkamer van de graaf uitgebroken en naar de zaal gesleept. Verder hadden we nog oude boeken nodig uit die periode en ja, meneer de graaf, die al lang gestorven was, had heel veel boeken in zijn immense boekenkast staan. We hebben een vijftal boeken stiekem geleend. Na de laatste voorstelling plaatsten we de kachel mooi terug. Maar toen we de boeken terug wilden zetten, bleken alle andere boeken uit de kast verdwenen. De gemeente had ze allemaal verkocht. We hebben onze boeken dan maar in de lege kast gelegd. Of ze er nog liggen weet ik niet, want de pronkkamer is weer op slot.

NINE VAN HAUTE

Ha ... ik herinner me de repetities van 'Maar Nonkel Astère toch'. Ik speelde de rol van Wim, die twee van de drie bedrijven in z'n bed ligt, met één been omhoog. Nu ben ik iemand die zijn tekst makkelijk onthoudt tijdens de repetities, aan de hand van de plaatsing en bewegingen op scène. Maar nu moest ik me niet verplaatsen en kon ik ook amper bewegen met zo één been omhoog hangende... Toen kreeg ik het lumineuze idee om me te baseren op de plaatsing van de medeacteurs. Afhankelijk van waar zij zich bevonden kon ik makkelijker onthouden welke replieken ik zelf moest geven. En op die manier heb ik mezelf verbaasd dat het relatief snel lukte om m'n teksten te onthouden.

JOHAN VAN HOLDERBEKE

Tijdens de repetitie van 'Bitter Lemon' kwam het voorstel om mij te laten beginnen in kopstand. Dat was voor mij niet vanzelfsprekend. Nog nooit had ik iemand dat op de scène zien doen. En ik was de kopstand van de turnles in de lagere school al geruime tijd verleerd. Bovendien moet je weten dat ons podium schuin afliep. Dus ik stond erg weigerachtig tegenover dat voorstel. Maar ik raapte alle moed bij elkaar en deed een poging. Dat mislukte, maar ik bleef proberen en uiteindelijk lukte het me toch. Toen kwam de aap uit de mouw: in die houding moest ik ook nog een tekst debiteren... Dankzij het geduld van mijn medespelers en de regisseur slaagde ik erin om dit bij iedere voorstelling foutloos (maar met de bibber) uit te voeren.

GINO BRUNEEL

Het optreden van de musicalstage vond plaats in openlucht. Je stem moest ver reiken om tot bij het publiek te komen. Voor een solozin kon je dus het best luid 'belten', zodat heel het publiek je kon horen. Dat was voor mij een drempel, omdat ik het gevoel had dat ik niet wist hoe je moest belten. Ik had dat niet onder controle. Er zijn veel stiltes gevallen, traantjes gevloeid en ogen dichtgeknepen. Tijdens het optreden voelde ik mijn solo-moment dichterbij komen. Ik stond stil en luisterde geconcentreerd naar de anderen. En dan zette ik mijn zin in, met heel mijn lichaam. De anderen keken me aan van "Waw, is dat Lieze? Je hóort haar zingen." Niet elke noot was op toon, maar er kwam een luide klank uit mij. Ik had die durven te produceren voor een publiek. Een heel grote stap in mijn proces van het leren zingen. Ik wist dat ik het kon, maar ik moest er dus ook de volle 100 procent voor gaan om het te durven.

LIEZE CLAESSENS

KUNSTENAARS UIT DE COULISSEN

De grafisch ontwerper: “Een affiche is de eerste kennismaking met een stuk”

GILLES MICHIELS

In recensies of bij het publiek krijgen ze nauwelijks krediet, maar neem hen weg en je theatervoorstelling wordt naakt gespeeld, valt zonder licht of gaat niet eens door. In ‘Kunstenaars uit de coulissen’ geven we het woord aan de tovenaars in de schaduw van het grote podium. Aflevering 8: de grafisch ontwerper.

EUGÈNE DELABIE (ZWEVEGEMS TEATER)

Hoe lang ontwerp je al de affiches voor het Zwevegems Teater?

“Ik ben vijftig jaar voorzitter geweest bij het Zwevegems Teater, en ontwerp nu al zestig jaar de affiches, uitnodigingen en theaterprogramma’s. In al die jaren zag ik een enorme evolutie. In het begin zette de drukker nog letters met de letterbak. Later kwam de kleurendruk en ook de computer. Vandaag zijn de mogelijkheden veel groter en is er minder manueel tekenwerk. Lange tijd bleef ik wel alle affiches met de hand tekenen en inkleuren. Sommige mensen verkiezen nog altijd de affiches uit die periode.”

Hoe begin je aan een affiche?

“Op basis van de theatertekst zoek ik naar een synthese van een stuk. Dat probeer ik dan grafisch te vertalen naar een attractief beeld. Vaak is een affiche de eerste kennismaking van een publiek met een stuk, de tekening of de kleuren communiceren dus al heel wat. Aan het eind is er dan, zoals de uitgever Lannoo zei, het plezier van jezelf gedrukt te zien. Zeker bij tekeningen wist je vroeger nooit op voorhand wat het resultaat zou zijn, op de computer zie je dat wel.”

Wat vind je belangrijk aan een goede affiche?

“Als ontwerper zoek je naar iets wat de aandacht trekt voor slechts enkele seconden. Je wilt mensen goesting doen krijgen om naar een voorstelling te komen kijken. Maar of dat ook gebeurt, weet je nooit zeker. Daarom moet je toch vooral op jezelf vertrouwen dat wat je doet het goede is. Ik heb nooit specifieke tendensen gevolgd. Ik probeer wel altijd een eenheid te ontwikkelen tussen de affiches van één seizoen, in bijvoorbeeld het formaat of de titelatuur.”

Welke bijzondere reactie kreeg je al op je werk?

“Als een affiche heel mooi is, krijg ik dat zeker te horen. Als het niet mooi is, hoor ik niets. (lacht) Nu, als er echt klachten waren geweest, had ik het nooit zo lang uitgehouden. De laatste jaren neem ik stilaan minder hooi op mijn vork, maar ik kan besluiten dat ik dit werk na al die tijd nog even graag doe.”

Op en af door het museum © Eugène Delabie

Un Air de Famille © Eugène Delabie

JOHAN WYNANTS (KUNST EN GEEST WESTERLO)

Hoe ben je in deze stiel gerold?

“In ons gezelschap neem ik, zoals zovelen trouwens, verschillende rollen op. Zo ben ik onder meer regieassistent van onze jongerengroep. Hun spelplezier, dynamiek en enthousiasme houden me jong. Voor de jongeren probeer ik een motiverende factor te zijn. Daarnaast acteer ik soms, maak ik foto’s en sta ik dus in voor de affiches. Zestien jaar geleden vroegen ze me voor het eerst en sindsdien komt de vraag elk jaar opnieuw. Het is voor mij een leuke bijkomstigheid, zeker als het werk niet tot de technische kant beperkt blijft, maar ik ook een beetje creatief aan de slag kan.”

Hoe kom je tot een goede affiche?

“Een affiche moet uiteraard aan technische kwaliteiten voldoen, maar toch vooral een eyecatcher zijn. Het ontwerp mag niet te schreeuwerig zijn en is beter ook representatief voor de kwaliteit waar een gezelschap voor staat. Ik maak onze affiches meestal op basis van een foto. Daarvoor maken we dan een speciale theatrale

AVOTHEA
Beleef de magie van theater...

Beleef de magie van theater

Avothea, alles voor theater, is meer dan 20 jaar dé theaterwinkel in Gent. Voor de verkoop en verhuur van theaterkledij, verkleedkledij, feestartikelen, Kryolan schmink, carnaval, pruiken en attributen kan je bij ons terecht. We zijn gespecialiseerd in het ontwerpen en uitvoeren van theaterkostuums.

Wij laten jullie acteurs schitteren met onze prachtige verkleedkledij, persoonlijke begeleiding en jarenlange expertise.

www.avothea.com
Burgstraat 28, Gent
+32 (0)9 223 45 91
info@avothea.com
@avotheagent
@AvotheaGentBurgstraat

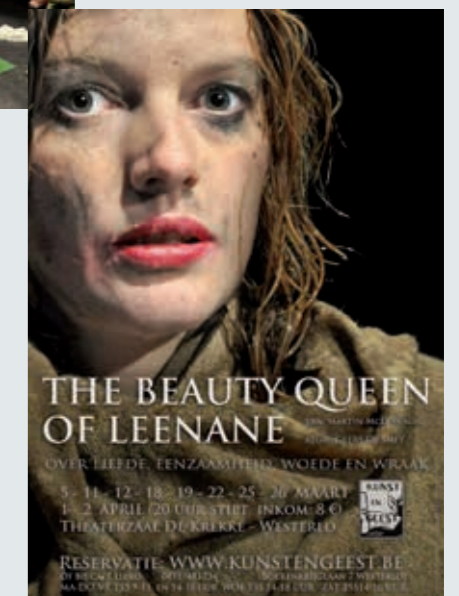
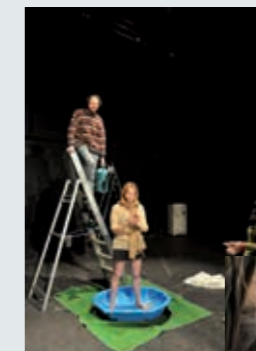
enscenering of zoeken een geschikte locatie. Soms is de basis van de affiche een cartoon of schilderij, gemaakt door een van onze creatieve leden.”

Is er een affiche waar je in het bijzonder trots op bent?

“Achter elke affiche schuilt een apart verhaal. Neem nu ‘The Beauty Queen of Leenane’, een stuk dat zich in Ierland afspeelt en waarin het voortdurend regent. De personages komen dikwijls druipnat op het podium. Voor onze affiche gooiden we een emmer water over onze actrice Sofie, waarna we haar op foto vastlegden. In ons stuk ‘Gomaar’ zit dan weer een passage waarin vader en zoon op een kar zitten en kijken naar het gat van een boerenpaard. Een ideaal uitgangspunt voor een affiche. In de wei van één van onze acteurs heb ik dan verschillende achtersten van een paard gefotografeerd. Een memorabele ervaring.”

Hoe kijk je naar de toekomst?

“Het wordt alsmoer moeilijker om affiches op te hangen in winkels. Dikwijls is er geen plaats voor voorzien, of past een affiche niet in het interieur. Soms verdwijnt ze tussen een bord met promoties in een warenhuis. We zullen ons moeten bezinnen hoe we hiermee om moeten gaan, want dit model is niet voor de eeuwigheid. Ik heb al mijn ideetjes, zoals minder maar grotere affiches op vaste plaatsen hangen. Hoe dan ook wordt de affiche tegenwoordig ook digitaal verspreid en bereik je via die weg toch een groot publiek.”

The Beauty Queen of Leenane © Johan Wynants

De berg van Koeke 10

TIEN OP TIEN VOOR VEERKRACHT

ANNELIES LEYSEN

Oprichter Eddy Declerck nomineerde de jonge begeleiders van zijn gezelschap Koeke 10 uit Mariakerke. Die zetten zich in om zo'n tachtig leden tijdens de crisis in beweging te houden. "Dankzij hen stonden we niet stil voor de berg maar beklommen we hem met al zijn obstakels." Een verslag.

Koeke 10 in actie

Het coronavirus betekende voor veel theatergroepen een streep door het seizoen. Repetities konden niet doorgaan, opvoeringen werden afgelast, de spelers moesten hun hobby in de kast schuiven. Maar niet voor Koeke 10. Deze theatervereniging voor jongeren uit Mariakerke kwam razendsnel in actie en herdacht haar volledige werking. Alles veranderde, maar niets viel stil. De jonge begeleiders, die net als hun jongeren vanaf het begin van de coronacrisis moesten omschakelen naar online lessen, ontwikkelden een reeks oefeningen en repetities die de kinderen en jongeren gvan thuis konden volgen. Zo kon iedereen actief bezig blijven met zijn of haar hobby.

Oprichter Eddy Declerck, die de operationele werking uit handen gaf, maar nog altijd nauw betrokken is bij Koeke 10, blinkt van trots. "Wij wilden met Koeke 10 een dynamische groep creëren waarin kinderen en jongeren hun passie kwijt kunnen zonder gevangen te zitten in een al te statisch repetitieproces. Koeke 10 telt ongeveer 80 leden van allerlei leeftijden en pluimage, waarbij de theatermicrobe van groep tot groep wordt doorgegeven. En daar zijn ze dit jaar, ondanks de moeilijke omstandigheden, ongelooflijk goed in geslaagd."

Hoe dat precies in zijn werk gaat, vertelt Vincent Vanhoutte, een van de begeleiders. "Vorig jaar, in de eerste lockdown, was er geen enkele vorm van fysiek repeteren mogelijk. Daarom ontwikkelden we een reeks online oefeningen, van filmopdrachten tot schrijf oefeningen, waarmee we de leden toch op een fijne manier konden stimuleren. Zo gingen we normaal gezien een stuk maken dat zich afspeelt in een school uit de jaren tachtig.

In plaats daarvan lieten we de kinderen een filmpje maken waarin ze hun personage voorstelden, net als de begingeneriek van een tv-serie uit die tijd. Houding, kledij, voorstelling, alles moest goed zitten. De kinderen stuurden ons hun afzonderlijke filmpjes door en wij monteerden ze dan tot een echte leuke generiek met hun namen erbij."

Alles veranderde, maar niets viel stil. De jonge begeleiders van Koeke 10 ontwikkelden oefeningen en repetities die de spelers van thuis konden volgen.

Het project werd een succes, waardoor Koeke 10 gedurende de crisis lang bleef inzetten op online oefeningen, repetities en opdrachten. Het engagement van de kinderen en jongeren overtrof alle verwachtingen: zo goed als iedereen deed mee. Op latere tijdstippen was weer wat meer mogelijk: in groepjes van vier kinderen onder de twaalf jaar, of met acht personen buiten. Koeke 10 zorgde voor een mix van fysieke en online bijeenkomsten, zodat niemand uit de boot viel.

"Iedereen, inclusief de begeleiders, ervoer het als een verademing om weer fysiek samen te komen. Toch blijven we er nauw op toezien dat kinderen of jongeren bij ons niet moeten kiezen voor één bepaalde hobby, of dat de repetities niet te erg in het gedrang komen omdat je telkens maar met een klein groepje aan de slag kan gaan."

Over de toekomst zijn Eddy en Vincent het unaniem eens: "We blijven online doorgaan zolang het moet, maar kijken wel heel erg uit om weer met z'n allen samen te komen. In juni staat onze eerste voorstelling gepland. In november is er dan ons theaterfestival, waarin we alle stukken van alle groepen spelen, verspreid over twee weekends. Hopelijk kan dat doorgaan én is er een talrijk publiek aanwezig. En wie weet kunnen we ooit wel eens een voorstelling met alle 80 leden tegelijkertijd spelen. Dat is de ultieme droom!"

'Ghetto' - Weredi Lot © Paul Dewit

De berg van Weredi Lot

GHETTO, WAAR HET ONMOGELIJKE MOGELIJK WERD

FRANK WERTELAERS

Joeri Zelck nomineerde zijn vader Jan Zelck en Luc Sergeant, de drijvende krachten achter het gezelschap Weredi en hun massaproject 'Ghetto' uit 2016. "Bij elke twijfel over ons kunnen, denken we terug aan 'Ghetto': dat was absoluut onze berg." Ik zocht de makers op.

Ik heb een droom, niet zomaar een droom, maar een idee over een cross-mediaal theaterproject met als premisse dat de redding van de mensheid in cultuur zit. Het is geen klein project, en als ik het wil realiseren, zal ik hulp nodig hebben. Ik ben dus al jaren op zoek naar de juiste partners, die mijn idee begrijpen en bereid zijn om mee in dit avontuur te stappen. Zo toets ik dus regelmatig mijn idee af bij mensen die al dan niet occasioneel mijn pad kruisen, en als ik de klik voel zet ik een mentaal kruisje achter hun naam. Wachtend tot alle sterren juist staan... Het is dus niet verwonderlijk dat ik mij meteen aangesproken voelde toen ik het verhaal van Toneel Weredi uit Lot las. Een beter voorbeeld van serendipiteit verzin je niet.

In 2016 bracht het gezelschap achtmaal Joshua Sobols 'Ghetto' in de vorm van een massaspektakel op locatie in de vervallen papierfabriek De Meurs te Huizingen. Enkele feiten: twee jaar voorbereiding, 65 acteurs, meer dan 50 figuranten, drie specifiek gekozen muzikanten, een decor met een treinwagon op ware grootte, een locatie waar niets aanwezig is (elektriciteit, tribune, sanitair), volledig ondergedompeld worden vanaf het moment dat je de wagon parkeert...

Dit alles werd mogelijk gemaakt door de inzet en toewijding van twee mensen, met een gemeenschappelijke droom. Vooreerst Jan Zelck: al sinds jaar en dag betrokken bij Weredi, eerst als decorbouwer en sinds 2003 als voorzitter. Een eerste zaadje was geplant na zijn bijdrage aan de evocatie 'Van Steendorp tot Lot' (2005) waarna, mede vanuit zijn brein, het idee kwam voor een voorstelling met alle groepen van Beersel ('Amadeus' 2009). Tot zijn droom om eens iets anders te doen met Weredi en een groot spektakel te maken waaraan alle leden (jongeren én volwassenen) zouden kunnen deelnemen.

De andere protagonist in dit verhaal is Luc Sergeant, een regelmatige regisseur bij Weredi. Na een succesvolle samenwerking rond Anna Frank (2007) deelde Luc zijn idee, waar hij op dat moment al bijna twintig jaar mee rondliep, om een stuk te maken dat helemaal in de sfeer van de Tweede Wereldoorlog zou moeten uitstralen, en vooral dat de juiste locatie daarin primordiaal zou zijn.

Het duurde nog een zevental jaren, toen een toevallige verwijzing naar een verlaten papierfabriek bij Jan de puzzelstukjes elkaar deed passen. En dan begin je aan

de beklimming van deze figuurlijke berg. Luc leidde als regisseur de groep naar het beeld dat hij voor ogen had. Als hij muzikanten nodig had, die een bepaald muziekgenre beheersten, dan ging Jan in zijn netwerk zoeken naar de perfecte match. Voor hem was het belangrijk om ook acteurs van andere groepen te betrekken, zoals hij ook zijn eigen leden stimuleert om elders ervaringen op te doen. De decorbouwer Jan kon zich trouwens helemaal uitleven in de realisatie van een treinwagon op ware grootte.

Voor dit artikel heb ik de drive van de beide heren even mogen delen. Als ze dan vertellen over de calamiteiten die ze net voor of zelfs tijdens de speelreeks hebben meegemaakt en opgelost (een inbraak op het terrein, bitterkoude temperaturen die voor het publiek werden geneutraliseerd door dekentjes van het Rode kruis), dan klopt het allemaal. Ik kijk er nu al naar uit om in 2023 het halve land te doorkruisen om hun 'Daens' te komen bekijken. En oh ja: ik heb dus een droom. Die is nog maar vijf jaar oud, maar met de bergroute en tips van Weredi Lot in mijn achterzak moet die ooit in vervulling gaan.

De berg van Sabinne Verstraete EEN UITDAGEND SPROOKJE

KURT VELGHE

Ze overtuigde haar gezelschap om voor één keer de traditionele komedie in te ruilen voor een sprookje. Sabinne Verstraete, voorzitter van de Koninklijke Toneelgilde Sint-Lutgardis uit Veurne, deelt met ons haar 'berg'.

De Koninklijke Toneelgilde Sint-Lutgardis is het gewoon om traditionele komedies te brengen. Sabinne wil als voorzitter wel eens een uitdagender stuk maken en ziet op een dag de voorstelling 'Armandus De Zoveelste' van Teater Studio James Ensor, naar een tekst van Dimitri Leue. Met volle teugen geniet ze ervan. Het publiek huilt van het lachen. Dat wil ze eens brengen in Veurne.

Enige jaren later staat de Toneelgilde alweer voor de taak een nieuw stuk te kiezen. Die keuze wordt alleen maar moeilijker als je maar één stuk per seizoen brengt. Sabinne stelt 'Armandus' voor aan het bestuur, maar de tegenstand is behoorlijk groot: "Zal ons publiek dat wel smaken? Brengen we niet beter gewoon weer een traditionele komedie?"

Het lijkt een hopeloze zaak, tot Sabinne op een dag huisregisseur Dominiek Berten kan overtuigen. Hij is meteen te vinden voor 'Armandus'. Op de volgende bestuursvergadering staat de kwestie nogmaals op de agenda en Dominiek praat op de anderen in. Hij is zo enthousiast dat hij al tekeningen heeft gemaakt van het decor, de kostuums, enzovoort. Het bestuur raakt stilaan overtuigd.

Het toeval wil dat een toneelvereniging uit het Kortrijkse rond die tijd ook 'Armandus' brengt. Het bestuur beslist om collectief te gaan kijken. Maar in de zaal brak Sabine het angstzweet uit: "De encenering lag heel veraf van wat wij gewoon waren. Al bij al werd het wel een leuke avond. Het bestuur bleef overtuigd. Daarna wilde ik ook de leden van ons gezelschap overhalen en zij waren meteen enthousiast." Acteurs en actrices zijn er voldoende en het stuk is vrijwel onmiddellijk bezet.

Uiteindelijk blijkt de sprookjesachtige productie voor iedereen een even grote uitdaging. "De kostuumontwerpers werkten met veel schuim, onder meer voor de kronen. De naaisters volgden hiervoor zelfs een speciale cursus. De kostuums zagen er prachtig uit, vooral in combinatie met de wondermooie grime! Er werden ook torentjes gebouwd, zodat de toegang naar de zaal leek op de inkom van een kasteel. In de bar stonden zwarte rozen op de tafeltjes. De decorbouwers moesten ook nauw samenwerken met de technische ploeg: overal stonden witte blokken waarop beelden werden geprojecteerd."

'Armandus de zoveelste' - Koninklijke Toneelgilde Sint-Lutgardis © Roger Schellewaert

Sabinne stelt 'Armandus' voor aan het bestuur, maar de tegenstand is behoorlijk groot: "Zal ons publiek dat wel smaken?"

Ook het toneelspel zelf vergde behoorlijk wat durf. Niet enkel spelmatig, maar ook technisch: de acteurs verplaatsen zelf decorstukken en Sabinne moet tijdens het spelen een 'waterdruppel' zien te vangen. Sommige acteurs spelen dubbelrollen, in constellaties die zelden vanzelfsprekend zijn. Zo wordt de moeder van Sabinnes personage gespeeld door iemand die 10 jaar jonger is en de vader is amper 5 jaar ouder. Er zijn heel kwetsbare kleine scènes en ook weer grote massascènes. Veel acteurs moeten uit hun comfortzone komen, zoals bijvoorbeeld tijdens een huilscène. En er zijn drie acteurs die voor de allereerste keer op de planken staan.

Sabinne krijgt gelijk en het stuk wordt een groot succes, hoewel de absurde humor niet voor iedereen weggelegd is. De mensen genieten en geven haast iedere keer een staande ovatie. "Achteraf gezien is dit één van de mooiste voorstellingen die we ooit gemaakt hebben in Veurne. Het is zeker één van de mooiste producties waar ik ooit aan heb meegewerkt. Tot nu toe heeft ze echter geen vervolg gekregen. Hoog tijd om daar eens werk van te maken."

KWANTITEITSTHEATER IS HET THEATERGRAS GROENER AAN DE WAALSE OVERKANT?

De rubriek Kwantiteitstheater geeft je de markantste cijfers over het amateurtheater. Deze keer vergelijken we enkele van onze bevindingen met nieuw cijfermateriaal dat gepubliceerd werd door onze Waalse tegenhanger, het FNCD.

VANESSA VAN GOETHEM

In 2020 hield het FNCD een uitgebreide bevraging onder haar leden. Van de 206 aangesloten groepen vulden maar liefst 60% ervan de enquête in. De resultaten werden enkele maanden geleden gepubliceerd in haar magazine Calameo. Wij maken van de gelegenheid gebruik om dit cijfermateriaal naast het onze te leggen. We delen met jullie de meest opvallende verschillen en overeenkomsten.

Laat ons meteen starten met wat ons verbindt. Ongeveer de helft van de theatergroepen heeft zich georganiseerd als een vzw. In Vlaanderen helt de balans lichtjes in het voordeel van een meer georganiseerde structuur, terwijl in Wallonië de feitelijke verenigingen net wat talrijker zijn. Maar zoals de grafiek laat zien, is het verschil miniem.

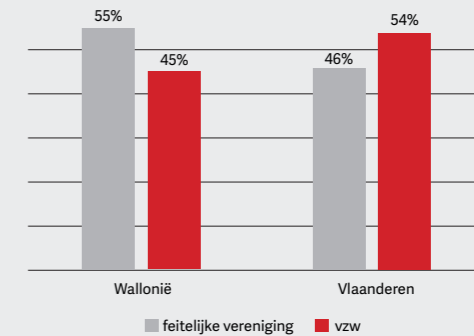
Waar de verschillen bijna helemaal wegvallen, is in de beschikbaarheid van de infrastructuur. Van de Waalse verenigingen heeft slechts 15% een eigen zaal om in te repeteren of te spelen. In Vlaanderen zitten we op dezelfde koers met 16%. De andere verenigingen huren een zaal of krijgen er één in bruikleen van de stad of gemeente.

We weten nu al hoe de verenigingen georganiseerd zijn en waar ze spelen, maar wie heeft eigenlijk de touwtjes in handen? Wanneer we de cijfers (die van OPENDOEK dateren van 2019) vergelijken, blijken de Waalse verenigingen iets vaker een beroep te doen op hun huisregisseur. Maar aan de beide zijden van de taalgrens blijft dit wel de meest gekozen optie.

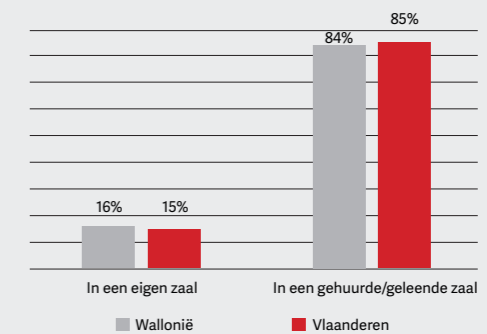
Misschien wel het meest opvallende verschil is het aantal producties dat elk gezelschap per seizoen programmeert. Vlaamse verenigingen plannen er duidelijk meer dan Waalse. Terwijl in Wallonië de grote meerderheid (60%) kiest voor één productie per seizoen, ligt dit cijfer in Vlaanderen een pak lager (48%). Aan het andere uiterste van de grafiek zien we een verdubbeling van het percentage. 4% van de verenigingen in Wallonië speelt meer dan drie producties per seizoen, waar dat in Vlaanderen 8% is. Hier dateert het cijfermateriaal van OPENDOEK echter van 2018.

Nog een fijne uitsmijter: een Belg betaalt aan beide kanten van de taalgrens ongeveer evenveel voor een ticketje (gemiddeld € 10,00). En wat de cijfers niet laten zien? Passie voor theater is in elke taal en in elke streek alomtegenwoordig!

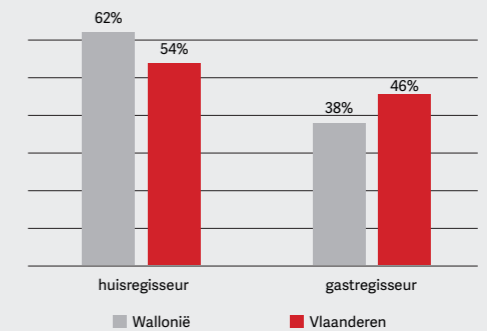
TYPE VERENIGING

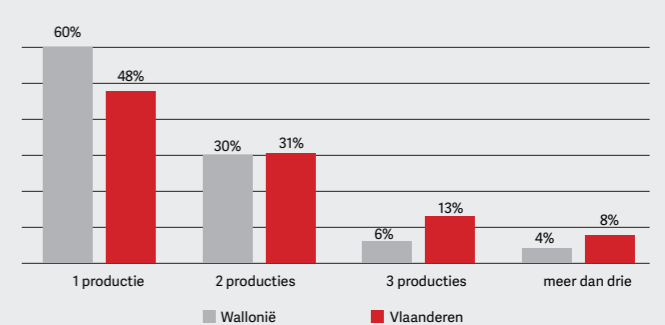
WAAR REPETEREN/SPELEN JULLIE

WIE HEEFT DE TOUWTJES IN HANDEN

HOEVEEL PRODUCTIES SPELEN JULLIE PER SEIZOEN

WIST JE DAT?

OVER DEUS EX MACHINA EN ANDERE ONVERWACHTE WENDINGEN

Het was maar een droom

'De Chaos van 2020' © Ruben Oppenheimer

DOMINIC DEPREEUW

Deus ex machina, of 'god uit de machine' is de term voor een onverwachte ontknoping, zodat alles weer op z'n pootjes terecht komt. In oude verhalen gebeurt het vaak dat een goddelijke of bovennatuurlijke kracht ingrijpt. Tegenwoordig houden we niet meer zo van een deus ex machina. Het wordt gezien als een gebrek aan inventiviteit om een logisch einde voor een verhaal te vinden.

Hieronder vijf producties met een hoogst verrassende bocht, vaak tot in het echte leven.

1 DE BEER IS LOS

De Griekse toneelschrijver Euripides wordt gezien als een van de eersten die de 'noodgreep' van de deus ex machina gebruikte om een stuk of een verhaal, vaak op een wonderbaarlijke wijze, tot een goed einde te brengen. Maar ook Shakespeare kon er wat van. Neem bijvoorbeeld 'As You Like It'. Daarin wandelt Oliver het ene moment nog zorgeloos door een Frans bos in een vrolijke komedie over cross-dressing. Het volgende moment wordt hij pardoos aangevallen door een leeuwin. Waarom er een leeuwin rondloopt in de Franse bossen? Dat weet zelfs Dirk Draulans

'As You Like It' - The Old Globe © Jim Cox

'As You Like It' - The Old Globe © Jim Cox

niet. Maar in 'As You Like It' valt de leeuwin toch maar mooi aan. Niet op de scène weliswaar. Anders moet er ook nog een leeuwenpak worden gehuurd! Ook nietsvermoedende beren riskeren trouwens om een personage te worden bij Shakespeare. In 'A Winter's Tale' moet Antigonus de pasgeboren prinses achterlaten in het bos. Maar dan duikt een beer op en eet hem op. Jaja, een beer eet Antigonus op. Zo lossen we die dingen op. De scène zorgt alvast voor een van de mooiste regieaanwijzingen die je in een tekst kan tegenkomen: "Af, achtervolgd door een beer."

2 SMOSKE SATAN

Nu we toch met lijstjes bezig zijn, moeten we zeker ook eens kijken naar de notities van Matt Crowley, een Amerikaanse komiek, toneelschrijver en regisseur. Hij ging in New York vaak naar amateurvoorstellingen kijken en legde een lijst aan met de gekste plotwendingen die hij daar zag. Een bloemlezing:

"De mysterieuze vreemdeling is zijn vader en zijn vader is een geest."

"De mysterieuze vreemdeling is een geest die ervoor zorgt dat iedereen in de metro een orgie beleeft."

"Het ziet eruit als een wachtkamer, maar het is eigenlijk het vagevuur."

"Ze voedde niet echt pinguïns op voor de kost, ze was gewoon gek."

"Hij kan niet met haar trouwen omdat zijn penis in feite een schroevendraaier is."

"Zij kan niet bij hem blijven omdat ze eigenlijk de maan is."

Nu is het wellicht goed om te weten dat Crowley wel een bepaalde gevoeligheid heeft voor het surreële. Hij schreef ooit zelf een toneelstuk waarin uiteindelijk bleek dat de boterham de hele tijd al de boosdoener was. Nochtans kan een oplossing simpel zijn, want wat doe je met een kwaadaardig broodje? Sla erop!

3 PROPRUIMEN

Cabaretier Freek de Jonge staat er ook om bekend dat hij inhoudelijk graag grote sprongen maakt in zijn voorstellingen. In zijn eerste soloprogramma 'De Komiek' klimt hij op een gegeven moment in een touw en zegt een aangepaste versie op van het Onze Vader. Dan denderen plots honderden pingpongballen naar beneden en doorbreken de opgebouwde spanning. Ook de allereerste voorstelling die hij maakte met zijn toenmalige kompaan Bram Vermeulen is legendarisch. In de voorstelling 'Neerlands Hoop in Bange Dagen' gooit Freek voor aanvang van het slotlied papieren boterhamzakjes de zaal in. Het publiek blaast de zakjes op en slaat die stuk na het woord 'chips'. Vervolgens mag men er een prop van maken en die naar de cabaretier werpen. Eén theaterdirecteur zorgde ooit zelf voor een deus ex machina. Toen Bram en Freek – toen nog helemaal niet bekend – na de voorstelling naar de foyer wilden gaan, hield de directeur hen tegen met de woorden "Waar gaan de heren naartoe?" Zij moesten toen zelf alle propjes opruimen vooraleer ze de zaal uit mochten.

Bram Vermeulen en Freek De Jonge

4 CORONA EX MACHINA

Al hebben we soms kritiek op bizarre plotwendingen in het theater, ook in het echte leven komen ze voor. Wat bijvoorbeeld te denken van het presidentschap en de verkiezingscampagnes van Donald Trump? De vele bokkensprongen van 'The Donald' inspireerden het Nieuw Utrechts Toneel vorig jaar tot de voorstelling 'De Chaos van 2020'. Een belangrijk element daarin was het perspectief van waaruit iemand de dingen bekijkt. Dat uitte zich ook in de vorm. Met 'De Chaos van 2020' was het NUT van plan misschien wel de allereerste theatervoorstelling ooit te maken die op drie plekken tegelijk speelde. Maar de coronacrisis zorgde zelf voor een grote plottwist en uiteindelijk moesten de makers hun plan terugbrengen naar twee plekken (live en online vanuit de VS) en voor een publiek van maximum 30 mensen. Nog wat later zijn de voorstellingen geannuleerd. De chaos van 2020 was compleet.

'The War of the Worlds' - Dominion Theatre © Roy Tan

5 TE GEK OM (NIET) TE GELOVEN

'The War of the Worlds' is nog zo'n klassieker als het gaat om plotse wendingen. Het verhaal van H.G. Wells beschrijft een invasie van Mars waarbij de Martianen met grote technologische overmacht de aarde veroveren en elk verzet gruwelijk kapotslaan. Maar dan, wanneer de aarde reddeloos verloren lijkt, gaan de Martianen plots allemaal dood. Ze blijken namelijk geen weerstand te hebben tegen aardse microben en bacteriën. Valt dat even mee! Ook dit verhaal kreeg in het echte leven nog een heel aparte twist. In 1938 bewerkte Orson Welles het tot een hoorspel voor de radio. Welles besloot het verhaal te vertellen in de vorm van nieuwsberichten. Het begon als een muziekprogramma, plots onderbroken met verontrustende nieuwsberichten die telkens verslag deden van weer een volgende etappe van de invasie. Veel luisteraars hadden de inleiding gemist waarin was gezegd dat het gespeeld was en namen de berichten voor waar. Er brak grote paniek uit en mensen vluchtten uit de steden. Zender CBS moest zich achteraf uitgebreid verontschuldigen. Maar Orson Welles had alvast laten zien dat hij ... veel in zijn mars had!

Zo zouden we nog meer voorbeelden kunnen geven, maar hier stopt het artikel. Want ik ben net in een beer veranderd en word nu meegenomen door een ruimteschip dat mij naar de metro zal brengen. Zo komt alles toch nog goed.

ONZE VOORZITTER HEEFT EEN IDEE

KURT VELGHE

“Vrienden, ik heb een idee. Volgend seizoen spelen we ‘Het Ware Westen’, ik zal regisseren en ik zou dat graag spelen in de Transfo.”

Geroezemoes stijgt op uit de zaal. De Transfo, een oude elektriciteitscentrale in Zwevegem, is wel een leuk idee, echt eens iets anders.

“En we doen het op de bovenste verdieping.”

Alweer geroezemoes. Er zijn beneden toch ook mooie locaties om iets dergelijks op te zetten en heeft de Transfo wel een lift? Maar goed, met een minimalistisch decor moet dat wel lukken.

“Ik wil daar ook een volledig decor opbouwen.”

Het geroezemoes verstomt, je voelt de moed van de aanwezige leden in de schoenen zakken. Hoe moeten we dit in godsnaam voor elkaar krijgen?

We schrijven 2007, het moment waarop ons gezelschap voor de grootste berg uit haar geschiedenis komt te staan.

Een paar weken later staan we met een delegatie op het terrein van de Transfo. Het imposante gebouw is in donkere wolken gehuld op deze regenachtige dag en lijkt dreigend, bijna meesmuilend op ons neer te kijken. Mijn ogen glijden langs de vele ramen naar boven en houden halt bij de bovenste verdieping. Daar moet het gebeuren en, zoals gevreesd, er is geen lift. In het midden van de immense trappenhal hangt enkel een lang touw met een katrol. Hoe krijgen we dat ooit geklaard?

Tijd voor deze toneelvereniging om haar ware kracht te tonen en bijna zoals Superman een telefoonhokje binnen te stappen, een cape aan te trekken en plots de kracht te vinden om dit huzarenwerk aan te vatten. De decorbouwers beginnen, wat dacht je, te bouwen. De gemeente wordt gecontacteerd en stoelen en tafels worden aangeleverd.

Met vereende krachten begint iedereen (ja, echt, ik denk dat iedereen aanwezig was van deze fantastische vriendengroep die onze vereniging is) te sjouwen en te sleuren. Vele zaken worden via de trap gedragen, maar de grote stukken moeten met de katrol naar boven worden getrokken, liefst zonder al te veel tegen de trap aan te botsen.

Dagenlang zijn we bezig, maar geleidelijk aan krijgen we het gevoel dat het ons zowaar kan lukken. Het decor krijgt mooi vorm en de stoelen staan allemaal klaar om ons trouwe publiek te ontvangen. We kunnen zelfs een paar keer repeteren in de ruimte en uiteindelijk komt het allemaal tot een fantastische apotheose voor een enthousiast publiek.

Na de euforie dreigt de moed ons alweer in de schoenen te zakken, maar ook nu weer trekt Superman zijn cape aan en met vereende krachten slagen we erin de boel te ontruimen en proper opgeruimd achter te laten.

Wanneer ik nu terugdenk aan die bengelende decorstukken aan die katrol, of aan die ontelbare keren dat ik de trappen opstompeelde, wil ik zo’n project nooit meer opnieuw doen. Maar tegelijk ben ik er rotsvast van overtuigd dat elk lid van ons gezelschap er opnieuw zou staan mocht een regisseur ooit nog eens met één of ander zot idee op de proppen komen. Hoe vaak je ook met recht en rede *nee* kan zeggen, pas door schijnbaar onmogelijke uitdagingen aan te gaan, groei je werkelijk als groep. Samen een berg beklimmen is de beste manier om een identiteit te creëren. En dan gebruik je maar beter geen lift.

RE PER TOIRE

Ieder nummer grasduinen we in de collectie van de Theaterbib van OPENDOEK op zoek naar interessante teksten. Toch je gading niet gevonden? Neem dan een kijkje in onze catalogus. Alle besproken teksten kan je lenen via <https://bib.opendoek.be>

BASTIAAN MALCORPS & VLAAMSE TONEELAUDEURS

Roland Topor
JOKO

“Ik weet dat je een groot gevoel voor eigenwaarde hebt, Joko. Máár...”

ABSURD
4H/3D

Of Joko een man in een paarse zwembroek naar het congrescentrum wil dragen? Of een beeldschone vrouw in een roos badpak? Joko weigert. Zijn collega's niet: de congresgangers betalen goed. Tot er één, of zelfs een hele hoop aan Joko vast gaan plakken, hem niet meer los laten, en deel van zijn lijf worden. Joko moet zijn lijf, zijn stem en zijn hele leven delen met zijn passagiers.

Een absurde tekst waarin Joko volwassen wordt door zijn oude leven op te geven en letterlijk op te gaan in de massa. Een enorm fysieke voorstelling, waarin Joko langzaam maar zeker en op gruwelijke wijze uit zijn eigen lichaam wordt verdreven. (BM)

Elfriede Jelinek
GRENSGEVAL

“Niemand voert het zeil. | Er zijn geen zeilen. | Die zouden wel goed van pas komen.”

DRAMA
ONBEPERKT AANTAL ACTEURS

Een gitzwarte, woedende tekst over vluchtelingen die de Middellandse Zee oversteken, om in Europa te worden genegeerd en geminacht. De vluchtelingen komen eerst aan het woord, beschrijven de helse overtocht. Dan nemen de Europeanen het woord, excuses zoekend om de andere kant op te kijken.

Jelinek gebruikt een moeilijk te volgen taal, maar maakt daarmee beelden die helaas maar al te bekend zijn: overvolle boten, aangespoelde lijken op het strand. Een meedogenloos portret van een vreselijke wantoestand. (BM)

Tom Lanoye,
naar Christopher Marlowe
**DE FELOMSTREDEN
KROON EN DEERNIS-
WEKKENDE DOOD VAN
KONING EDWARD II...**

“U wilt de kroon?
Vraag ze niet, maar neem ze.”

HISTORISCH DRAMA
5H/1D

De jonge Edward verkiest zijn minnaar, een jonge volkse man, boven zijn koningin en ontketent zo een bloedige machtsstrijd binnen zijn eigen hof.

Tom Lanoye maakt een hertaling van een tekst van Christopher Marlowe, de auteur die volgens Lanoye Shakespeare inspireerde om aan zijn koningsdrama's te beginnen. Een swingende en vlijmscherpe tekst vol dubbelrollen en intriges, over het Engelse koningshuis een paar generaties vóór de gebeurtenissen uit ‘Ten Oorlog’. (BM)

Dario Fo
MISTERO BUFFO

“Wat is paus zijn toch
een rottig beroep.”

MUZIEKTHEATER
9-34 ACTEURS

Deze legendarische tekst van Dario Fo was de stormram waarmee het toenmalig jonge geweld van de Internationale Nieuwe Scène het Vlaamse theater te lijf ging en het definitief door elkaar schudde. Een mengeling van volksliederen, sketches, een nogal libertaire lezing van het leven van Jezus en stukken scherpe (maar intussen gedateerde) satire; ‘Mistero Buffo’ is niet voor één gat te vangen.

Een tekst die dringend nog eens opnieuw onder handen genomen moet worden. Naast een grote groep zangers, dansers en acteurs heeft hij immers ook nood aan een regisseur met eigen ideeën, en wellicht ook aan een schrijver om de satire naar de 21ste eeuw te tillen. Maar wat een feest zou een nieuwe ‘Mistero Buffo’ zijn. (BM)

Peter de Pauw

VROUWEN MET BALLEEN

(verontwaardigd)

"Ik heb geen twee hersencellen!"

KOMEDIE
1H/4D

Gerda en Sabine, twee spelers van het damestrio 'Vrouwen met ballen' vieren hun tweede plaats in het seizoensafsluitend bowlingtoernooi. De sfeer in het café van uitbater Arnold is echter bedrukt. Christiane, het derde lid, weigert mee te vieren. Ze kan zich niet verzoenen met hun verlies en gunt de overwinning niet aan 'De drie gaatjes', het concurrerende bowlingteam. Hun voorzitter is jaren geleden met haar man gaan lopen. Christiane besluit niet bij de pakken te blijven neerzitten en wil revanche. Maar of dat het goede plan is? De bal gaat aan het rollen. Eén voor één worden de pins omgegooid. Wordt het een strike, een spare of kan Yoni, de dochter van Arnold, de brokken nog lijmen?

Deze vrouwen zullen samen bergen moeten verzetten willen ze de wedstrijd winnen. Dat blijkt niet eenvoudig, want ze hebben allemaal een persoonlijke rugzak mee. Enkel door er samen hun schouders onder te zetten zullen ze slagen. (VTA)

Judith Herzberg

DE CARACAL

"Niet huilen, toe,
dat is zonde van de tijd."

TRAGIKOMEDIE
1D

Een vrouw zit aan de telefoon te wachten tot haar minnaar belt. Ze hebben elkaar een jaar niet gezien en vanavond zou hij haar bellen, precies één jaar later. De telefoon gaat voortdurend, maar in zijn plaats zijn het haar zussen die bellen, haar moeder, of collega's van de school waar ze werkt. We horen enkel haar kant van de gesprekken, maar krijgen toch een beeld van alle personages aan de andere kant van de lijn, en van hun verhalen.

Een erg sobere tekst, maar één die een enorme uitdaging biedt aan de actrice. Een krachttoer. (BM)

George Elias Tobal

WOESTIJNJASMIJNTJES

"Omdat de zee van de prinses hield,
maakte hij een zee-ezel voor haar."

JEUGDTHEATER
7H/3D

Jakob en Nour vluchten voor de oorlog. Hun tocht is moeilijk en zwaar, maar Jakob praat Nour erdoorheen, door haar verhalen te vertellen. Vluchtelingen zijn woestijnjasmijntjes, een immigratiemedewerkster is een ijskoningin, en de gammele boot waarmee ze de oversteek wagen is een zee-ezel.

Een mooie, maar uitdagende tekst met een bijzonder actueel thema. De auteur verwees zelf naar 'La Vita è Bella' als inspiratiebron: de harde werkelijkheid behapbaar maken door er sprookjesachtige verhalen uit te puren. Een mooie tekst voor een groep die de zware thema's niet uit de weg gaat. (BM)

Dale Wasserman

DE MAN VAN LA MANCHA

"Wee hen, die ik straks versla!
Glorie wacht mij waar ik ..."
(zakt ineen)

MUSICAL
7H/6D

De Spaanse Inquisitie gooit Don Cervantes in de gevangenis, waar zijn medegevangenen hem onderwerpen aan een proces. De aanklachten zijn "idealisme en slechte poëzie". Om zich te verdedigen vertelt, zingt en danst Cervantes het verhaal van Don Quichot – en zijn celgenoten spelen graag mee. Een opmerkelijke constructie, die niet biografisch is en géén musicalversie van 'De vernuftige edelman Don Quichot van La Mancha', maar een nieuw verhaal met elementen uit de beide bronnen.

Een bijzonder toneelstuk-in-een-musical, geschreven met de expliciete opdracht zo veel mogelijk spektakel te persen uit zo weinig mogelijk middelen. Een uitdaging van formaat. (BM)

Geregeld in je mailbox: een overzicht van recent toegevoegde theaterteksten, leestips en ander nieuws uit de Theaterbib van OPENDOEK.
Abonneer je via <https://www.opendoek.be/theaterbib>

OPEN
THEATERBIB
DOEK

OPENDOEK CAST&CREW

HET GROTE LUISTERONDERZOEK VAN OPENDOEK

OPENDOEK verzamelt verhalen over het amateurtheater. Verhalen over verjonging, diversiteit, over netwerken, of de relatie met het lokale beleid. Verhalen over inspirerende samenwerkingen, het delen van kennis en middelen, of voorbeelden van een duurzame werking... Maar vooral: jouw eigen verhaal over je passie voor theater.

Jouw verhaal zal inspirerend zijn voor ons toekomstig beleidsplan 2022-2026. Dat plan moet vol zitten met ideeën van iedereen die passioneel bezig is met theater. Alvast dank om onze 'Toekomstouffleur' te zijn!

Een deelname neemt slechts een kwartiertje van je tijd in beslag. Je kan je verhaal meteen indienen via de 'verhalencollector' op de website van OPENDOEK.: www.opendoek.be/ben-jij-onze-toekomstouffleur

TICKETVERKOOP TOCH THEATER DEZE ZOMER

Heb je zin om uit je kot te breken en eindelijk weer theater te beleven? Wil je in leuk gezelschap van een steengoede voorstelling genieten? Dan heeft OPENDOEK heel wat voor jou in petto.

DRIE THEATERWEEKENDS

Tijdens ons eerste **theaterweekend** strijken we neer in het glooiende landschap van het Heuvelland. Geniet van 8 tot 11 juli in **Westouter** van theaterwandelingen en avondvullende voorstellingen. Op 28 en 29 augustus slaan we onze tenten op in Limburg met talrijke acts voor de allerjongste theaterliefhebbers op de prachtige **abdij site van Herkenrode**. Maar er valt gegarandeerd iets te beleven voor elke leeftijdsgroep. Omdat we aanstormend talent alle kansen willen geven, organiseren we van 10 tot 12 september een editie Toch Theater in **Aarschot** die zijn schijnwerpers op jonge theatermakers zet.

Info en tickets via www.opendoek.be/toch-theater

PROMOOT MEE TOCH THEATER DEZE ZOMER

We willen in heel Vlaanderen en Brussel laten zien dat we Toch Theater spelen deze zomer. Middenin deze editie van OPENDOEK-magazine vind je een **Toch Theater-affiche**. Die kan je (voorzichtig) losmaken en op een goed zichtbare plaats ophangen. Zo deel je het enthousiasme van de vele theaterliefhebbers die deze zomer toch theater spelen en kijken. Toch theater, ondanks alles!

TOCH FYSIEKE CURSUSSEN VANAF SEPTEMBER

CRIME GEVORDERDEN

Je hebt al enige ervaring en je wil je kennis over grime uitbreiden en nieuwe toepassingen ontdekken?

WANNEER: 22 en 29 september, 6, 13 en 27 oktober, 19:30 > 22:30

WAAR: Hoeilaart

DE ERNST VAN KOMEDIE

Genres als deurenkomedie, farce en vaudeville zijn nog steeds onmiskenbaar populair. Aan de hand van praktijkgerichte oefeningen onderzoeken we de personageopbouw, timing en speltechniek voor komedie.

WANNEER: 16, 23 en 30 september, 7, 14 en 21 oktober, 19:30 > 22:30

WAAR: Mortsel

PROEVEN VAN ACTEREN

Heb je altijd al eens op de planken willen staan maar ben je nog niet zeker of acteren iets voor jou is? Dan is deze cursus de ideale test!

WANNEER: 29 september, 6, 13 en 27 oktober, 19:30 > 22:00

WAAR: Oostkamp

JONGDOEK WORKSHOPTRAJECT

Volg één of twee dagen allerlei workshops gegeven door jong beloftevol theatertalent. Je krijgt maar liefst drie verschillende workshops per dag aangeboden. Voor jongeren vanaf 12 jaar.

WANNEER: 6 en 7 november 10:00 > 18:30

WAAR: Antwerpen

MEER INFO & INSCHRIJVEN?

WWW.OPENDOEK.BE/VORMING